

Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Ο Γιάννης Μαγκανάρας

☰ Κατηγορία: "Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Για μια ιστορία του αναρχικού κινήματος στον 'ελλαδικό' χώρο"

✎ Γράφτηκε από τον/την Δημήτρης Τρωαδίτης

νον του αγροτικού κόμματος μεταφέρουσα άρθρον της «Γνώμης» (ὄργάνου του Ρουδίνη) ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἡ λήξις τῆς τριπλῆς συμμαχίας, λέγει ὅτι τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἡ Ἰταλία τείνει ὅπως ἀπομακρυνθῆ τῆς Γερμανίας.

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τηλεγραφοῦσιν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Παρισίους, ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν οικονομικῶν ἔλεγχος, ὁ συναφῆς μετὴν συνθήκην, θὰ ἐξασκῆται ὑπὸ ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, ὡς τὰ μάλα ἐνδιαφερομένων, ἐνεκα τῶν παλαιῶν χρεῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΠΕΡΙ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ

Σ ΤΟ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΝ

ΜΙΑ ΣΕΛΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ πυριτιδοποιεῖα 5—6 τὰ ἐπισκέφθην μετὰ τινος φίλου μου.

Μόνον ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ κυριωτέρου θὰ ὁμιλήσωμεν.

Τοῦτο εἶνε τὸ «ἑλληνικὸν πυριτιδοποιεῖον» ἢ κοινότερον τὸ τοῦ Μωραΐτινη.

Ἐκκινήσαμεν ἐκ τῆς πλατείας τῆς Ὀμονοίας πρὸς τὴν ἀγ. Τριάδα, ὁπόθεν ἐλάβομεν τὴν ἰερὰν ὁδὸν, ἣτις ἀγχι κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ πυριτιδοποιεῖον.

Ἐφθάσαμεν μετὰ πορείαν κανονικὴν μίαν ὥραν.

Ἐξώθεν τούτου ὑπάρχουν 10 — 15 σπητάκια τῆς ἐταιρίας χρῆσιμα ὡς κατοικία τῶν ἐργατῶν ἐπὶ ἐνοικίῳ.

Ἐκ τῆς μεγάλης διέχονται τὰ θράξια καὶ τὰ κάρρα.

Ἐκ τῆς μικρῆς οἱ ἐργάται. Αὕτη εἶνε τόσον μικρὰ τοῦ μόλις εἰ πρόσωπον δύναται νὰ διέλθῃ. Καὶ τοῦτο ὅπως ὁ ἔμπροσθεν ταύτης ἰστάμενος θυρωρὸς ἐρευνᾷ τοὺς ἐργάτας ἰξερχομένους, μὴ τυχὸν καὶ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν πράγματα τοῦ ἐργεσταίου.

Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ μας τὸ μόνον πρᾶγμα τοῦ ὑπέπεσεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας ἦτο πῖναξ ἔφ' οὗ ἐγράφοντο μεγάλοις γράμμασι ταῦτα:

«ἀπαγορεύεται αὐστηρότατα τὸ καπνίζειν»

Ὀλόκληρον τὸ κατ'ἐστῆμα περιβάλλεται ὑπὸ τείχους.

Διάφοροι δρομίσκοι ὀδηγοῦν πρὸς τὰ διάφορα τμήματα.

Ὁ θυρωρὸς μᾶς ὠδήγησε μέχρι τοῦτου τμήματος καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τὴν θέσιν του.

Τὸ πυριτιδοποιεῖον διαίρεται εἰς πολλὰ τμήματα κεχωρισμένα ἀλλήλων.

Α' τμήμα κατασκευῆς φυσιγγίων.

Β' τμήμα κατασκευῆς πυρίτιδος.

Γ' τμήμα κατασκευῆς βολίδων.

Δ' τμήμα κατασκευῆς δυναμίτιδος.

Ἄλλαι ἀποθήκαι κείνται δεξιᾷ καὶ ἄλλαι ἀριστερᾷ, ἰδῶ κι' ἐκεῖ.

Ἡ κινητήρως, μηχανή, ἐξαισία τὴν ὄψιν, καὶ θαυμασία τὴν κατασκευὴν κείται ἐν τῷ μέσῳ.

Σύρματα ἐπὶ κοντῶν, ὡς τὰ τῶν τηλεγράφων, διασταυροῦνται καθ' ὅλας τὰς διεθύνσεις καὶ δαιμονίως σφυρίζουν.

Ἡ κατοικία τοῦ διευθυντοῦ, οἰκημα κρημνῶν καὶ ὠραῖον, εἶδος πυργίσκου, κείται εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ περιβάλλου.

Δὲν δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν λεπτομερῶς ἅπαντα τὰ τμήματα τοῦ πολυδαίδαλου τούτου καταστήματος.

Θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ τμήματος τῶν φυσιγγίων, ἅπου μᾶς ὠδήγησεν ὁ θυρωρὸς.

Ἐγνωρίσαμεν πρῶτον τὸν ἀρχιεπιστάτην τοῦ τμήματος. Ὅστις, εὐγενῶς προσ-

Γνωρίζουμε ότι τόσο αυτός όσο και όλοι οι Μαγκανάρηδες κατάγονται από τον Ιωάννη Μαγκανάρο, ο οποίος ήταν Γάλλος απόφοιτος της Στρατιωτικής Σχολής Παρισιού, αξιωματικός του Ναπολέοντα και φιλέλληνας. Στην Ελλάδα έφτασε, μάλλον μέσω Κεφαλονιάς, κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, προφανώς για να πολεμήσει, και κατέληξε στο Μεσολόγγι με την ομάδα του Μπαίρον. Ο ίδιος και η οικογένεια που έκανε μετά έμειναν στην Ελλάδα και άλλαξαν το επώνυμό τους σε Μαγκανάρας. Η οικογένεια απλώθηκε στην Πάτρα, το Μεσολόγγι, τη Σύρο, το Ναβαρίνο, την Κόρινθο και, αργότερα, την Αθήνα. Ο ένας από τους τρεις γιους του ήταν ο Μιλτιάδης Μαγκανάρας, πατέρας του Γιάννη, ο οποίος εγκαταστάθηκε στην Κόρινθο, όπου και γεννήθηκε ο Γιάννης Μαγκανάρας.

Σύμφωνα με τις δικογραφίες σε βάρος του που παραθέτει ο Χρήστος Χαρμπίλας στο βιβλίο του «Οι αναρχικοί της Πάτρας και του Πύργου», ο Μαγκανάρας πρέπει να γεννήθηκε το 1875 ή το 1876.

Δεν γνωρίζουμε τίποτα για σπουδές ή άλλες σχετικές ασχολίες του Γιάννη Μαγκανάρα, αλλά είναι επιβεβαιωμένο ότι ήταν γνώστης της γαλλικής γλώσσας, καθώς και των αναρχικών και άλλων επαναστατικών ιδεών της εποχής του. Εγκαταστάθηκε στην Πάτρα το 1893, προερχόμενος από την Κόρινθο, εργάστηκε ως δημοσιογράφος κυρίως στην εφημερίδα *Πελοπόννησος*, και αναμείχθηκε με τη Σοσιαλιστική Αδελφότητα. Το 1895 αγόρασε από τον Αλέξανδρο Ευμορφόπουλο την εφημερίδα *Επί τα Πρόσω*, η οποία έγινε το όργανο διάδοσης των αναρχικών ιδεών στην Πάτρα και τη γύρω περιοχή τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1890.

Το ότι ο Γιάννης Μαγκανάρας ήταν συνδεδεμένος με τη Σοσιαλιστική Αδελφότητα αποδεικνύεται και από τα ρεπορτάζ για τις δραστηριότητες της οργάνωσης αυτής που δημοσίευσε ο ίδιος στην εφημερίδα *Μεταρρυθμιστής*, στην οποία επίσης είτε εργαζόταν ως συντάκτης είτε συνεργαζόταν.

Παραθέτουμε μερικά από τα ρεπορτάζ του Γιάννη Μαγκανάρα στην εφημερίδα *Μεταρρυθμιστής*:

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ

Πάτραι τη 28η Ιανουαρίου 1894

Την παρελθούσαν Κυριακήν, 23^{ην} Ιανουαρίου, ώρα 8^{ην} μ.μ., συνήλθον τα μέλη της εν Πάτραις εδρευούσης κοινωνιστικής εταιρίας “Σοσιαλιστική Αδελφότης”, προς α ο πολίτης και ταμίας του Διοικ. Συμβουλίου Χαρίλαος Δημητρόπουλος ωμίλησε περί των εξής:

“Πόλεμος κατά του κεφαλαιοκρατικού συστήματος και κατάργησις του ημεροδουλίου. – Τι ωφελούνται οι πλούσιοι εκ της οικονομίας των εργατών. – Πώς παρεμβαίνει το κεφάλαιον εις τους νόμους της φύσεως και εις τα έργα της προόδου. – Περί αποφυγής του γάμου και των εκ της κλεψιγαμίας πληγών. – Περί της μεγάλης κοινωνικής επαναστάσεως και της μεγάλης κοινωνικής μεταμορφώσεως. – Πώς δύνανται να εργάζωνται όλοι, και να έχωσι την υπερτάτην εξουσίαν όλοι. – Εντέλεια του ατόμου, μεταμόρφωσις και δόξα της ανθρωπότητος.”

Πάτραι τη 31η Ιανουαρίου 1894

Χθες την 30^{ην} Ιανουαρίου, ώραν 3^{ην} μ.μ., συνήλθον τα μέλη της εν Πάτραις εδρευούσης ανωτέρω Αδελφότητος, προς α το μέλος της Αδελφότητος Βασιλ. Δουδούμης ανέπτυξε τα κατωτέρω:

“Σκοπός της Πολιτείας: η προστασία της ζωής, της τιμής και της περιουσίας των εργατών. – Πρώτοι όροι της ζωής είνε η τροφή, η ενδυμασία και η κατοικία. – Η πολιτεία περί ουδενός αυτών εγγυάται εις τους εργάτας. – Εγκαταλείπουσα αυτούς εις τον περί υπάρξεως αγώνα επιτρέπει εις ευάριθμον μειονότητα ν’ απολαύη αυτή πάντων και οι εργάται να μένωσιν ατροφικοί, ρακένδυτοι και άστεγοι. – Υπό το σύστημα του ημερομισθίου η λέξις τιμή, τουτέστιν ο ανθρωπισμός, είνε απλή περίφρασις. – Γυναίκες και κόραι του λαού άνευ τιμής. – Περιουσία των εργατών σύμπας ο επί της γης πλούτος. – Απαλλοτριώσις αυτού. – Εργασία και μισθοί. – Παραγωγή και κατανάλωσις. – Η πολιτεία προστάτις της ζωής, της τιμής και της περιουσίας των μη εργατών. – Ενοποίηση των εργατών. – Λύσις του οικονομικού ζητήματος δια του συνεταιρισμού των εργατών μετά του κεφαλαίου, όχι των κεφαλαιούχων, δηλαδή ανάκτησις του πλούτου υπό των εργατών. – Απαιτήσεις αυτών δια το προσεχές μέλλον:

περιορισμός των εργασίμων ωρών, ορισμός του ημερομισθίου, δημοτική εκπαίδευσις δωρεάν, και εξασφάλισις αυτών κατά της αεργίας”.

Μετά τον λόγον του Β. Δουδούμη μέλος τι επρότεινε την πρόσληψιν εισπράκτορος· το δε Διοικητικόν Συμβούλιον προσέλαβεν ως τοιούτον το μέλος Χ. Θ. Κούσουλαν· προς τούτοις δε ανέστειλε το δικαίωμα της εγγραφής επί εξ μήνας (·)

Πάτριαι τη 6η Φεβρουαρίου 1894

Σήμερον, 6^{ην} Φεβρουαρίου, ημέρα Κυριακή, συνήλθον τα μέλη της εν Πάτριας Κοινωνιστικής εταιρίας “Σοσιαλιστική Αδελφότης”, προς α ο πολίτης Χαρ. Δημητρόπουλος ανέπτυξε τα ακόλουθα ζητήματα:

“Σημεία ανησυχίας, αναβρασμού και καταστροφής της ανθρωπότητος, συνεπεία της προόδου, ήτις αφήρσεν αρκετά το σκοτεινόν νέφος, όπερ εκάλυπτε τας κοινωνίας. – Αι καταβαλλόμεναι του κεφαλαίου προσπάθειαι προς στήριξιν του παρόντος κοινωνικού οικοδομήματος. – Αι κυβερνήσεις παντού σαλεύονται ως κάλαμοι υπό της πνοής των ανέμων. – Αι απαιτήσεις της φορολογίας και του ρουσφετιού αναβιβάζονται εις αμέτρητον ύψος. – Εξαιρετική φροντίς υπέρ της στρατοκρατίας, κ.τλ. κ.τλ.”.

Μετά τούτον έλαβε τον λόγον ο π. Β. Δουδούμης όστις ανέπτυξεν, ότι ο αγών περί εξασφάλισεως της ζωής, της τιμής και της περιουσίας των εργατών δεν δύναται να επιτύχη άνευ της συσσωματώσεως των εργατών και ότι προς τον σκοπόν τούτον η υποχρέωσις των εργατών συνίσταται επί του παρόντος εις την εγγραφήν αυτών μελών του Συλλόγου και εις την παρακολούθησιν των εν αυτώ διδασκομένων μαθημάτων. – Εάν σήμερον δεν εκτελέσωσι το απλούστατον τούτο έργον, αύριον δεν θα εκτελέσωσι το δυσκολώτερον. Η επιτυχία του ενός είνε εγγύησις της επιτυχίας και του ετέρου.

Ι. Μ. Μαγκ.

(Μεταρρυθμιστής, τεύχος 13, 15 Φεβρουαρίου 1894).

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ

Πάτριαι τη 17^η Ιανουαρίου 1894

Χθες, 16^{ην} Ιανουαρίου, ημέραν Κυριακήν, 2αν μ.μ. ώραν, συνήλθον τα μέλη της εν Πάτριας εδρευούσης “Σοσιαλιστικής Αδελφότητος” εν οίς ο πολίτης Β. Δουδούμης, μέλος της Αδελφότητος, ανέπτυξε τα εξής:

“Φυσικόν και κοινωνικόν δικαίωμα πάντων επί πάντων. – Η Θεωρία περί επικρατήσεως του ισχυροτέρου είνε αληθής και επομένως οι εργάται ως ισχυρότεροι θα επικρατήσουν. – Νόμος της προσφοράς και της ζητήσεως είνε ψευδολογία των κεφαλαιούχων. – Οι εργάται εν Ελλάδι πένονται. - 600.000 χωρικών, καλλιεργούντων 23 εκατομμύρια στρέματα γης, ζώσιν εν ενδεία. –Περί τα 50 εκατομμύρια αρπάζονται εκ των χειρών των. – Αύται αι 600 χιλιάδες και αι 400 άλλαι των εργατών, στερούνται εν τη Πολιτεία και τη κοινωνία παντός δικαίωματος ελευθερίας και Δικαιοσύνης”.

Μετά τούτον ο πολίτης, Κ. Δημόπουλος, μέλος της Αδελφότητος και ταμίας του “Μεταρρυθμιστού” ωμίλησε γενικώς περί Κοινωνισμού και περί της ανάγκης της υποστηρίξεως συγγραμάτων και εφημερίδων Κοινωνιστικών, διότι “δι’ αυτών δυνάμεθα τάχιστα να διαδίδωμεν τας λαοσωτηρίους κοινωνιστικάς αρχάς”.

Ιωάν. Μιλτ. Μαγκανάρας.

[Σημείωσις.-Ανταπόκρισιν της 23 τρ. μ. δεν θα πέμψω υμίν διότι αναχωρήσω εις Κόρινθον ένθα η ασθένεια του πατρός μου με καλεί.]

(Μεταρρυθμιστής, Αρ. 17, 1 Φεβρουαρίου 1894) .

ΝΑ ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΣΩΜΕΝ;

Διαδίδεται ανά την πόλιν ότι εις εκ των τραπεζιτών της πόλεώς μας έλαβεν επιστολήν υπό τινος ενταύθα “Φιλικής Εταιρίας” συνισταμένης εξ 25 μελών, απειλούσα αυτόν ότι θέλουσι τον ανατινάξει εις τον αέρα! Προς τούτοις λέγεται εν αύτη ότι ουδεμία σχέσιν έχουσιν οι γράφοντες με τους Σοσιαλιστάς, καθ’ ότι η εταιρία αύτη ζητεί την ανατροπήν της κοινωνίας βιαίως ως πάντες οι αναρχικοί και άρδην!

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ

Σήμερον 13 Μαρτίου, ημέραν Κυριακήν 3^{ην} ώραν μ.μ., συνήλθον τα μέλη της εν Πάτραις εδρευούσης “Σοσιαλιστικής Αδελφότητος”, εν οίς ο πολίτης Χαριλ. Δημητρόπουλος, μέλος και ταμίας της Αδελφότητος ανάπτυξε τα εξής:

“Ο περί υπάρξεως αγών εν τω κοινωνικώ ημών βίω – Κακοήθη μέσα προς επίτευξιν του σκοπού – Το κέρδος – Η τύχη των εργατών υπό τους παρόντας κοινωνικούς όρους – Αδιαφορία των επιτηδείων – Δυστυχία και ατίμωσις – Εγκλήματα εκ της πενίας – Ο φαύλος κύκλος της σημερινής κοινωνίας – Χαλάρωσις των κοινωνικών δεσμών – Αν συντελούν τα βίαια μέσα προς καταστροφήν του εγκλήματος – Πόσον θα συντελέση η βελτίωσις της κοινωνικής καταστάσεως εις την εξαφάνισιν του εγκλήματος – Διαχείρισις της παραγωγής εκ μέρους του κεφαλαίου – Εξόντωσις του εργάτου και πολλαπλασιασμός του κεφαλαίου – Κοινωνικά διακρίσεις”.

ΜΑΓΚΑΝΑΡΑΣ

(Μεταρρυθμιστής, Αρ. 20, 20 Μαρτίου 1894).

Επίσης, ο Γιάννης Μαγκανάρας φαίνεται ότι συνεργαζόταν και με την εφημερίδα Σοσιαλιστικός Σύλλογος που κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1893 στην Αθήνα ως όργανο του Κεντρικού Σοσιαλιστικού Συλλόγου.

Παραθέτουμε άρθρο του που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 12, 1 Μαΐου 1894, της εν λόγω εφημερίδας:

Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

- “Πεινώμεν”, φωνεί ο λαός, - και όταν λέγωμεν λαόν εννοούμεν τον εργατικόν, ήγουν τα δύο τρίτα της κοινωνίας -, “Πεινώμεν” ακούεται πανταχόθεν φωνή γενική εκ στηθών αδυνάτων εκ του κόπου και της αδυναμίας της κακής συντηρήσεως, φωνή υποτρέμουσα και εξησθενημένη εκ του ψύχους και της πείνης, φωνή εσβησμένη σχεδόν εκ της δουλείας, της τυραννίας, φωνή ήτις πριν παρέλθη πολύς έτι χρόνος θα λάβη ιδίαις χερσί την δικαιοσύνην, τα δικαιώματα αυτής τα ανήκοντα αυτή, άπερ δρασ επιτηδείων εκμεταλλεύεται δια τοιούτου επιτηδείου τρόπου, ώστε καταντώνμεν να τους ονομάσωμεν κοινή γνώμη “ευεργέτας”Μας!!.

“Είν’ ο λαός ελεύθερος” λέγουσιν οι νόμοι των λεγομένων ελευθέρων κρατών! Είνε ως να λέγωσι “είν’ ελεύθεροι οι επιτηδείοι να αφαιρώσι και αυτό το υποκάμισσον εκ των μη επιτηδείων” και διοργανίζομεν εορτάς, χάριν της ελευθερώσεώς μας! Ναι, εορτάζομεν την απελευθέρωσίν Μας εξ αλλοεθνών και την υποδούλωσίν Μας εις δράκα πολιτικών και κεφαλαιούχων, εν μια λέξει των “επιτηδείων”.

Δυστυχεί ο λαός και υπομένει νυν μετά καρτερίας τας καταπιέσεις των επιτηδείων, αλλ’ αλλοίμονον και τρις αλλοίμονον ότε ούτος σεσωματωμένος μετ’ αλαλαγμού θέλει λάβει το όπλον ανά χείρας ίνα ζητήση τα ανήκοντα αυτώ, τον άρτον του, τον πλούτον του, την εργασίαν του.

Υπομένει, υπομένει αλλ’ ουκ εστί μακράν η ημέρα καθ’ ην συλλέγων τας υπολειπομένας αυτώ δυνάμεις θέλει τιμωρήσει τους αιτίους.

Η περιφρονουμένη ήδη κεχωρισμένη δύναμις της εργασίας θέλει ρίψει κραυγήν απελπισίας και θέλει πλήξει το αίτιον αδυσωπήτως φωνούσα: “κάτω το κεφάλαιον, ζήτω η εργασία”.

Η ημέρα εκείνη θα είνε χαρμόσυνος, ημέρα καθ’ ην θέλει ανυψωθή η της ελευθερίας σημαία, η σημαία του Σοσιαλισμού καθ’ άπασαν την υφήλιον.

Ίδετε εις ποίαν κατάστασιν έχουσι φέροι οι άθλιοι τον εργατικόν λαόν· αποχωρίσαντες επιτηδείως τα μέλη αυτού ενέσπειραν εν αυτώ προλήψεις, αμάθειαν, κ.τ.λ.

Ω επιτήδαιοι! Φοβηθήτε, φοβηθήτε την οργήν του λαού όστις αρκετά ετυρανήσθη, εξεδάρη, απεμυζήθη, εταλαιπωρήθη, υπέμεινεν, καιρός είναι ν' αναπετάση την σημαίαν της δικαιοσύνης, της ευτυχίας, της αληθείας, την σημαίαν της ισότητος, της Αδελφότητος και της ελευθερίας.

Πάτραι

ΙΩ. Μ. ΜΑΓΚΑΝΑΡΑΣ.

(Σοσιαλιστικός Σύλλογος, Αρ 12, 1 Μαΐου 1894) .

Επίσης, είναι διαπιστωμένο ότι πριν αγοράσει την *Επί τα Πρόσω*, έγραφε ποιήματα και άρθρα στην εφημερίδα *Σοσιαλιστής* του Σταύρου Καλλέργη. Να μερικά δείγματα ποιημάτων του στην εφημερίδα αυτή:

ΙΣΟΤΗΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Των τυράννων το κράτος θα πέση.

Θα έλθη ισότης παιδιά.

Καθείς δι' όλους θα δουλεύη.

Ζήτω λοιπόν η δουλειά.

Των τυράννων το κράτος δεν θ' άρχη

Θα έλθη η ελευθεριά.

Των τυράννων το κράτος δεν θα υπάρχη.

Ζήτω παιδιά η δουλειά.

(Σοσιαλιστής, Νο 27, Αθήνα, Α' Ιουλίου 1893).

ΔΥΣΠΙΣΤΕΙΤΕ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΗΔΕΙΟΥΣ

Φίλοι μου, προσέχετε πολύ απ' τους καλαμαράδες

..., μόνον γράφουσι να βγάζουνε παράδες.

Και με αυτά προσπαθούν, αφέντες να γενούν.

Κ' ύστερον καγχάζοντας να μας περιγελούν!!

Και να μας λέγουν, σεις που ζητάτε ελευθερίαν....

.... Πλούσιους καταστήσατε... μείνατε 'ς την δουλίαν!!

Ας προσέχουμε λοιπόν, απ' τους καλαμαράδες.

Που θέλουνε με το καλό να γίνουν αφεντάδες.

Προς τους επιτήδειους, πάντοτε, ας δυσπιστούμεν

Μη συμφορά, ακουσίως γινούμεν...

(Σοσιαλιστής, Νο. 28, Αθήνα Β' Ιουλίου 1893).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η εκμετάλλευσις είνε μήτηρ του κεφαλαίου.

Ο γαιοκτήμων και ο κεφαλαιούχος είνε δύο δίδυμοι αδελφοί.

(Σοσιαλιστής, Νο. 29, Αθήνα 1-8 Αυγούστου 1893).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η δικαιωσύνη είναι όργανον των πλουσίων!

Σοσιαλισμός= ανακούφισις δυστυχών.

Το κεφάλαιον είναι πατήρ του κέρδους.

Τον εργάτην εν περιπτώσει αφορίας μεγάλης η πείνα και ο θάνατος τον περιμένουσιν.

Ο εργάτης είναι πάντοτε δυστυχής, είτε ολίγη, είτε άφθονος είναι η συγκομιδή!!!

(Σοσιαλιστής, Νο 50 ,σελ. 2, Αθήνα 26-2 Ιανουαρίου 1894).

Στο κείμενο που ακολουθεί, ο Γιάννης Μαγκανάρας παρουσιάζει έναν φανταστικό διάλογο δύο φίλων με εντυπώσεις από μια επίσκεψη στο νησί Ισότητα, δίνοντας ανάγλυφη τη σοσιαλιστική κοινωνία του μέλλοντος για την οποία αγωνιζόταν και ο ίδιος. Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε σε δύο συνέχειες στα τεύχη 36 και 37 του Σοσιαλιστή (19/26 Σεπτεμβρίου και 26-2 Οκτωβρίου 1893 αντίστοιχα):

ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ

(περικοπή εκ του “Χρυσού Αιώνας” Ι. Μ. Μαγκανάρα),

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

- Αλλ’ ενώ δεν υπάρχει το χρήμα δεν θα υπάρχουν και πλούσιοι, μοι φαίνεται, έλεγον εις τον φίλον μου την ακόλουθον της επιούσης ημέραν της ελεύσεώς μου.

- Ναι, Ιωάννη, η πολιτεία ήτις έχει εφαρμοσθή εις τας δύο ταύτας νήσους, τας οποίας βλέπεις, και μοι εδείκνυεν δια της χειρός δύο νήσους έναντι ημών ευρισκομένων, κατήργησαν το χρήμα, ουδέ νόμισμα έχουν κόψει.

- Και το εμπόριον;

- Γίνεται δια της συναλλαγής.

- Δηλαδή;

- Οι Δήμοι κάμνουν τας συναλλαγάς δια των προϊόντων γεωργικών ή βιομηχανικών, ώστε έχουν ορίσει μονάδα εργασίας δηλαδή, δεν έχουν ως εις την Ελλάδα ότι το δείνα πράγμα έχει μία, δύο ή τρεις δραχμάς, αλλά λέγουν πχ. 2 ή 3 οκάδες σταφίδος αντί μιας οκάδος ελαίου.

- !!!...

- Ο τόπος ούτος έχει απαλλαχθή εκ των εκμεταλλευτών, δηλαδή των τοκογλύφων, των εμπόρων, των γεωκτημόνων, των..., των..., των τέλος πάντων, των λεγομένων Χρυσοκανθάρων, των ευγενών κλεπτών ήτοι των πλούσιων εκμεταλλευτών.

- Αλλ’ ευρίσκονται;

- Εργάται μόνον... δουλεύουν “έκαστος δια πάντας, πάντες δι’ έκαστον”.

- Και συμβαίνει τούτο;

- Ιδού... πρώτον πρέπει να γνωρίζεις ότι αι νήσοι αύται έχουσι διαιρεθή εις δήμους, αλλά πολύ μεγαλειτέρους των της Ελλάδος, και ανεξαρτήτους απ' αλλήλων. Οι δήμοι ούτοι διευθύνονται υπό επταμελούς συμβουλίου, εκλεγομένου παρά των πολιτών των διαφόρων συντεχνιών, γεωργικών διαμερισμάτων, και λοιπών δημοτικών καταστημάτων.

- Αλλά για να σου είπω, Γεώργιε, στρατιώται εν ταις νήσεσι ταύταις υπάρχουν;

- Στρατιώται δεν υπάρχουν, ως και κακουργιοδικεία, πταισματοδικεία, κ.τ.λ. διότι ενταύθα δεν υπάρχουν υποθέσεις ως εν Ελλάδι, καθότι άνθρωποι έχοντες εξασφάλισι την τροφήν των, την ενδυμασίαν των, και άπαντα τα χρειώδη δεν αναγκάζονται να παρακτρέπωνται.

- Τότε λοιπόν ουδέ φυλακαί ενταύθα υπάρχουν;

- Βεβαίως... μόνον αντ' αυτών έχομεν φρενοκομεία...

- Πώς τούτο;

- Διότι ενταύθα είμεθα άπαντες ευτυχείς, δια να εγκληματίση τις βεβαίως θα είναι παράφρων. Προς τι τότε αι φυλακαί; Δι' αυτούς πρέπει να υπάρχουν φρενοκομεία.

- Και τις τους δικάζει αφ' ου δικαστήρια δεν υπάρχουν;

- Δικάζονται υπό του Δημοτικού Συμβουλίου, εις ενός μηνός θεραπείαν, δυο, τριών μηνών κ.τ.λ. αναλόγως των πράξεών των.

- Όλα καλά, αλλά τις συλλαμβάνει τους παρεκτρεπομένους, αφ' ου στρατιώται δεν υπάρχουν;

- Πολίται τινές ευταξίαι καλούμενοι διότι πας πολίτης είναι στρατιώτης εργασίας χρησίμου και αναγκαίας εις την πολιτείαν, συνάμα δε και αμύνης κατά των βαρβάρων.

- !!...

- Και δεν είναι μόνον αυτά τα αγαθά της πολιτείας μας...

- Είναι και άλλα;

- Πλείστα όσα.

- Για να ακούσω...

- Εις κάθε μεγαλούπολιν υπάρχουν μεγάλοι αποθήκαι γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων, εις τας οποίας τοποθετούνται τα περισσεύματα των δημοτικών αποθηκών.

- Τι ονομάζονται δημοτικά αποθήκαι;

- Έκαστος δήμος έχει εις εκάστην συνοικίαν και εις έκαστον χωρίον αποθήκας, εις τας οποίας τοποθετούνται τα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα.

- Τα δε μεγάλα εκείνα κτίρια τα ευρισκόμενα εις το άκρον της πόλεως τι είνε;

- Αυτά είνε της πόλεως ημών τα εργοστάσια δηλαδή προς κατασκευήν ενδυμάτων, υποδημάτων κ.λπ. περαιτέρω είνε αι αποθήκαι του δήμου, το Φρενοκομείον, το Νοσοκομείον κ.λπ.

- Τίνες καλλιεργούσι την γην;

- Έκαστος δήμος είνε διηρημένος εις Γεωργικά διαμερίσματα, έκαστον δε διαμέρισμα έχει ανατεθή υπό του συμβουλίου του δήμου εις ανάλογον αριθμόν εργατών και εις έκαστον διαμέρισμα προϊίσταται εις εργάτης εκλεγόμενος παρά των άλλων, ως και εις τα εργοστάσια.

Μόλις ετελείωσεν ο Γεώργιος τον λόγον του ήχος κρουομένου κώδωνος έφθασε μέχρι των ώτων ημών.

- Τι σημαίνει τούτος ηρώτησα τον φίλον μου.

- Είνε η ώρα του γεύματος, άγωμεν, και το εσπέρας συνεχίζομεν την ομιλίαν μας.

Και εμπορεύθημεν να γευματίσωμεν.

.....

Το εσπέρας μετά το δείπνον ηρώτησα τον φίλον μου;

- Η συγκοινωνία Γεώργιε πώς γίνεται;

- Η συγκοινωνία γίνεται δια των σιδηροδρόμων και των ατμοπλοίων. Όταν π.χ. θέλει τις να μεταβή από ένα δήμον εις άλλον εισέρχεται εις βαγόσιον τι, αρκεί να έχη έγγραφον παρά του προϊσταμένου του και μεταβαίνει όπου θέλει χωρίς να του λέγει κανείς τίποτε εκ των αρμοδίων υπαλλήλων.

- Τι είνε αυτοί οι προϊστάμενοι;

- Είνε οι προϊστάμενοι όλων των εργασιών ήτοι των νοσοκομείων, των γεωργικών διαμερισμάτων, των ταχυδρομείων κ.λπ.

- Δηλαδή οι ανώτεροι των πολιτών;

- Όχι... ούτοι ουδόλως διαφέρουν των άλλων, καθ' ότι φέρουν τα αυτά ενδύματα, τρώγουν τα αυτά τρόφιμα, και κατοικούν ες ομοίας κατοικίας κ.λπ... είνε καθ' όλα ίσοι με τους άλλους πολίτας....

- !!!...

- Και μη νομίσης, Ιωάννη, ότι τα αγαθά της πολιτείας μας είνε αυτά μόνον... αφήσαμεν το απαραίτητον πράγμα εις πάντα άνθρωπον.

- Το οποίον είνε;

- Ο γάμος. Εν τη πολιτεία ημών είνε απαραίτητος εις πάντας τους εξερχομένους εκ των σχολών, δηλαδή, έκαστος νέος εξερχόμενος του σχολείου 20 ετών λαμβάνει σύζυγον, η οποία έχει εξέλθει και αυτή του σχολείου των θηλέων 18 ετών, αποτελούν ζεύγος, λαμβάνουν οικίαν και σκεύη παρά του δήμου, ζώσι μετά των άλλων πολιτών εργαζόμενοι άνευ μερίμνης περί της αύριον.

- Αυτό δεν εννοώ, ενώ όλοι μέχρι του 20ου έτους ευρίσκονται εις το σχολείον πώς μανθάνουν τέχνην.

- Ιδού... Έκαστος δήμος έχει εν ή δύο ή περισσότερα σχολεία, αναλόγως του πληθυσμού των αρρένων και των θηλέων, εντός του οποίου μανθάνουν γράμματα και συγχρόνως και μίαν τέχνην, κατά την κλίσιν εκάστου μαθητού, ομοίως και των θηλέων. Εις το σχολείον εισέρχονται 5 ετών και εξέρχονται τα μεν θήλεα 18 τα δε άρρενα 20.

- Τι να σοι πω φίλε μου η πολιτεία σας με κατεμάγευσεν... και ονομάζεται;

- Σοσιαλιστική πολιτεία ή Σοσιαλισμός...

- Άκουσον να σου είπω, Γεώργιε, εάν το πολίτευμα τούτο εφηρμόζετο και εν Ελλάδι ηθέλαμεν αποκτήσει και πάλιν την δόξαν, ην είχομεν επί Περικλέους! Και ηθέλαμεν αριθμεί δεύτερον χρυσούν αιώνα.

.....

Τέσσαρας μήνας επεκτάθη η εν τη νήσω της Ισότητος διαμονή μου.

Πρωίαν τινά είδον αγκυροβολούσαν εντός του λιμένος την “Λευκήν Άρκτον”. Περί την εσπέραν ανεχωρήσαμεν διευθυνόμενοι προς την αγαπητήν μου Ελλάδα αφ’ ης τους κόλπους τέσσαρας ολοκλήρους μήνας απεχωρίσθην.

Άρθρο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Πελοπόννησος:

ΑΙ ΓΕΝΝΕΤΕΙΡΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

Η κατάπτωσις των.

Ο Παύλος Δεσανέλ δημοσιεύει εν τη “Νέα Επιθεωρήσει” των Παρισίων μελέτην επί των ιδεών γεννετεϊρων του σοσιαλισμού. Συμπεραίνει δε την κατάπτωσιν αυτών ως ακολούθως.

Κατά τι ο παρών σοσιαλισμός – και κυριολεκτικώτερον ομιλούντες ο σοσιαλισμός του Μαρξ, διότι ο παρακολουθών τα προγράμματα των σοσιαλιστικών συλλόγων προ είκοσιν ετών, από της Γοθας εις Ερφούρ και από της Μασσαλίας εις Νάντην, παρατηρεί κυρίως την κατάπτωσιν από ημέραν εις ημέραν των ιδεών του Λασσάλ, και την επικράτησιν, πάντοτε καταδηλουμένων, των ιδεών του Μαρξ διαφέρει του ιδικού μας γαλλικού σοσιαλισμού του πρώτου ημίσεος του παρόντος αιώνος;

Φαίνεται ευθύς εξ αρχής ότι σχεδόν πάσαι αι ιδέαι του Μαρξ ευρίσκονται εις τον Σαιντ-Σιμόν, εις τον Φουριέ, εις τον Προυδόμ και ακόμη εις άλλους ολιγώτερον επιφανείς εις τον Βιδάλ και Πεκέρ. Εις τρόπον ώστε, εάν τις συμερίζεται ταύτας δύναται να είπη ότι ο παρών σοσιαλισμός είναι ο ημέτερος σοσιαλισμός διαβάς τον Ρήνον, περικοσμηθείς εν Γερμανία και επιστρέψας εκείθεν τεθωρακισμένος δια συλλογισμών αοριστιών, και ενδεδυμένος φεουδαρχικήν πανοπλίαν, ως οι ήρωες του Βάγνερ.

Πλην δεν έχει ούτως. Υπήρξεν εκεί άλλο τι η μεταλλαγή συνηθειών και προσθηκών. Η πρωτοτυπία του Μαρξ είναι ότι ούτος έλαβεν ως κανόνας της κρίσεως, ως αφετηρίαν των συλλογισμών του τας προτάσεις των οικονομολόγων του τέλους του παρελθόντος αιώνος και των αρχών του λήγοντος. Δια τον λόγον τούτον, διότι οικοδόμησε την θεωρίαν του επί του έργου της οικονομικής επιστήμης, ο σοσιαλισμός αυτού εκλήθη επιστημονικός, εξ αντιθέσεως προς την φιλολογικήν, αισθητικήν, ρομαντικήν φράσιν του ημίσεος αιώνος εν Γαλλία.

Τούτο υπήρξεν η πρώτη αιτία της ανεπανορθώτου πτώσεώς του. Τας προτάσεις ας απεδέχθη αμέσως ως ακριβείς, σήμερον αι πρόοδοι του ανθρώπινου πνεύματος, αι νεώτεροι εργασίαι οικονομικαί και σοσιαλιστικάί έφθασαν να αποκαλύψωσι την ανεπάρκειαν και την ανακρίβειαν. Ήσαν παρατηρήσεις τυχαίαι, σχετικαί, μερικαί, παροδικά γεγονότα, ή τοπικά, άτινα επιστήμη νηπιάζουσα ερευνώσα επιστηριζομένη μάλλον εις τας θεωρίας ή εις την πείραν, έσπευσε να ανυψώση εις νόμους γενικούς και απολύτους κανόνας. Ούτως οι σοσιαλισταί, λαμβάνοντες ως βάσιν των θεωριών των τας εσπευσμένας γενικότητας και υπερβολικάς γηραιάς σχολής, έκτισαν επί βάσεων πλαστών, έξω της πραγματικότητας.

Και τούτο διότι ανεχώρησαν εκ της πεπλανημένης αρχής ότι η πολιτική οικονομία αφ’ ενός και ο σοσιαλισμός αφ’ ετέρου είναι εξίσου ανίσχυροι προς λύσιν του κοινωνικού ζητήματος.

Άρθρο δημοσιευμένο στην εφημερίδα Πελοπόννησος, Αριθ. 1178, Τρίτη, 1 Αυγούστου 1895, σελ. 1-2:

Άρτος διδόμενος δωρεάν

Το πολυφίλητον τούτο όνειρον, ο διακαής ούτος πόθος των σοσιαλιστών και αναρχικών επραγματοποιήθη προ χρόνων εις αυτοκρατορικών κατ’ εξοχήν τόπον.

Ολίγον μετά την κήρυξιν του Ρωσσοτουρκικού πολέμου κατά το 1877 η οθωμανική κυβέρνησις ευρέθη εις την ανάγκην να εκδώση χαρτονόμισμα όπερ κατά την αρχήν της κυκλοφορίας είχεν ίσην αξίαν προς τον χρυσόν.

Ολίγον κατ’ ολίγον το χαρτονόμισμα υπετιμάτο απολύον 50, 80, 90 της αξίας της εκδόσεώς του.

Επειδή όμως όλα αι συναλλαγαί γέγοντο εις χαρτονόμισμα αι τιμαί των εκ εξωτερικού εισαγομένων εμπορευμάτων πληρωνομένων εις χρυσόν ηύξανον εις τρόπον του να γένωσι απρόσιτα εις τον πτωχόν λαόν, εις τους υπαλλήλους και στρατιωτικούς πληρωνομένους τον μισθόν εις χαρτονόμισμα.

Η τιμή του άρτου ηύξησε τόσοσιν ώστε οι αρτοποιοί της Κωνσταντινουπόλεως ηρνούντο να δέχωνται εις πληρωμήν του άρτου χαρτονόμισμα.

Τότε η κυβέρνησις εύρε περίεργον μέσον δι' ου εξησφαλίσθη εις τον λαόν της πρωτευούσης, ο άρτος σχεδόν δωρεάν διδόμενος, και δι' ου ηυχάριστησεν όλους.

Ηγγέλθη δια των εφημερίδων και των κηρύκων ότι ο κοινός άρτος ο πωλούμενος πρότερον μίαν χρυσήν πιάστραν η οκά θα εξηκολούθη να πωλήται μίαν χαρτίνην δραχμήν, η δε κυβέρνησις θα επλήρωνεν εις τους αρτοποιούς την διαφοράν 90 τοις εκατόν.

Τούτο διετηρήθη επί μακρόν χρόνον μέχρις ότε το χαρτονόμισμα απεσύρθη της κυκλοφορίας.

Έμπροσθεν εκάστου αρτοποιείου διέμενεν υπάλληλος της Κυβερνήσεως όστις εσημείωνε το ποσόν του πωλουμένου άρτου και παρέδιδεν εκάστην εσπέραν εις τον αρτοποιόν μίαν απόδειξιν παραλαβής παρουσιαζομένην προς το υπουργείον των οικονομικών, όπερ επλήρωνε την διαφοράν.

Το νόστιμον δε είναι ότι και οι πλούσιοι ων τα ταμεία ήσαν πλήρη χρυσού ελάμβανον δωρεάν τον άρτον παρά της Κυβερνήσεως. Η πατρική αυτή ενέργεια παρουσίασεν κατόπιν εις την Ευρώπην το θέαμα του περιφήμου "Κρακ" της προσόδου της.

Ρεπορτάζ στην εφημερίδα Πελοπόννησος:

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΒΑ ΔΕ ΚΑΣΤΕΛΛΟ

(τηλεγραφικώς δι' εμμέσου οδού).

Η πρώτη εντύπωσις εν Μαδρίτη.

ΜΑΔΡΙΤΗ 9. Χθές το εσπέρας διεδόθη καθ' όλην την πόλιν ότι ο πρωθυπουργός της Ισπανίας Κανόβας εδολοφονήθη εν Σάντα Αγουέδα, ένθα παραθέριζε λουόμενος συνάμα εν τοις θειούχοις ύδασιν αυτής.

Εις αναρχικός Ιταλός δια πολυκρότου επυροβόλησε τρις εις το στήθος και το μέτωπον του Κανόβα, κραυγάζων "Ζήτω η Ισπανία"!

Η δολοφονία αποδίδεται ουχί εις πατριωτικές αφορμάς, αλλ' εις γενικούς λόγους, εις την ιδέαν της αναρχίας, την οποίαν ο Κανόβας καθ' ο συντηρητικός εδίωκεν αμειλίκτως.

Η σύλληψις του δολοφόνου. –Λεπτομέρειαι της δολοφονίας.

Η σύλληψις του δολοφόνου γνωσθείσα εν τη πόλει ανεκούφισε πως το κοινόν.

Εξ αστυνομικών ανακρίσεων εξηκριβώθη ότι ούτος ονομάζεται Μιχαηλάγγελος Γκόλλη γεννηθείς εις την Μπαΐα της Νεαπόλεως. Ούτος ευρισκόμενος εν Ιταλία είχε καταδικασθή εις φυλάκισιν δια την δημοσίευσιν επαναστατικού σοσιαλιστικού βιβλιάριου αλλά κατόρθωσε να δραπετεύση.

Εις τα λουτρά της Σάντα Αγκουέδα ήμενεν επίτηδες από τινος ζητών την κατάλληλον στιγμήν όπως εκτελέση την δολοφονίαν, ήτις ιδού πώς εγένετο.

Χθες την πρωίαν ο Κανόβας μετά της συζύγου του, μετά το λουτρόν και την θείαν λειτουργίαν, ανήλθον εκ του διαμερίσματός των, όπως ετοιμασθώσι δια το πρόγευμα. Μετά ταύτα κατήρχοντο διευθυνόμενοι εις το εστιατόριον του καταστήματος. Εις τας τελευταίας βαθμίδας της κλίμακος η κυρία έστη όπως ομιλήση μετά τινων άλλων κυριών

ενώ ο Κανόβας ηγούμενος αυτής εκάθησεν εκεί πλησίον περιμένων την κυρίαν του. Εν τω μεταξύ έλαβεν εις χείρας εφημερίδα τινα και ανέγνωσκεν.

Ο Γκόλλη, εξ άλλου, εισέλθων εν τη αιθούση επλησίασεν, εξήγαγε το πολύκροτον και επυροβόλησε τρις. Μία των σφαιρών διήλθε της αριστεράς ωμοπλάτης του, αι άλλαι ενεπήγησαν επί της κεφαλής.

Ο Κανόβας πίπτων εφώνησε: “Δολοφόνε”!

Κατά την πτώσιν ήνοιξε το μέτωπόν του.

Οι θαλαμηπόλοι και λοιποί συνδαιτημόνες έσπευσαν και συνέλαβον τον δράστην.

Ο Κανόβας αμέσως έπεσεν εις αναισθησίαν και μετά δύο ώρας εξέπνευσεν εις τας αγκάλας της συζύγου, ήτις έδειξε ψυχραιμίαν αξιοθαύμαστον. Αυτή απηύθυνε κατάρας κατά του δολοφόνου όστις τη απεκρίθη ούτω: Σας σέβομαι διότι είσθε κυρία αξιοσέβαστος, αλλ’ έπραξα το καθήκον μου και είμαι ήσυχος, εξεδίκησα τους συντρόφους μου ους εθανάτωσεν ο σύζυγός σας εν Μονζουίχ.

Αμέσως ανακριθείς ο Γκόλλη εδήλωσεν ότι δεν έχει τι προσωπικόν μετά του Κανόβα. Ούτος διέμενεν επί τινα καιρόν εις Βαρκελώνην, ένθα επεσκεύθη το γραφείον της σοσιαλιστικής εφημερίδος “Κρόντσια”. Κατόπιν εταξείδευσεν εις Γαλλίαν, Αγγλίαν και Βέλγιον. Ευρίσκετο δε εν Μαδρίτη από τας αρχάς Ιουλίου. Εκηρύχθη αναρχικός και ήτο φίλος στενός του Ασκιέρη του δολοφονήσαντος τον Κάλλε δε Κάμπιος εν Βαρκελώνη.

Ο στρατηγός Ατσαμαράγκα προσωρινός πρωθυπουργός. -Η κηδεία του Κανόβα. -Η στάσις της Αντιπολιτεύσεως.

Το υπουργικόν συμβούλιον συνελθόν εδημοσίευσεν εν τη επισήμω εφημερίδι “Βας” Διάταγμα δι’ ου ο στρατηγός Ατσαμαράγκα ωνομάσθη προσωρινός πρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου.

Πάντες οι απουσιάζοντες υπουργοί έσπευσαν εις την πρωτεύουσα.

Η επίσημος κηδεία του Κανόβα ωρίσθη δια την Τρίτην. Το πτώμα του εβαλσαμώθη.

Ο στρατηγός Μαρτινές Κάμπιος ανεχώρησε δια τον αγ. Σεβαστιανόν, θα επιστρέψη δε αυθημερόν. Ο δε Σαγκάστα τηλεγράφησεν εις τον υπουργόν των εσωτερικών ούτω: “Μαθαίνω μετά θλίψεως βαθείας την δολοφονίαν. Διατελούμεν πάντες εν πένθει. Τίθεμαι εις τας διαταγάς της Κυβερνήσεως και της αντιβασιλείσης”.

Ο Σιλβέλα, αρχηγός των διαφωνούντων συντηρητικών ετέθη εις τας διαταγάς της Κυβερνήσεως. Επίσης μέγα μέρος εκ του κόμματος των φιλελευθέρων εμιμήθηκαν τους συντηρητικούς.

Η ανακοίνωσις της δολοφονίας

Εις το εξωτερικόν.

Η κυβέρνησις απηύθηνε εις τους εν τω εξωτερικώ αντιπροσώπους της το ακόλουθον τηλεγράφημα:

“Ευρισκόμενος ο πρωθυπουργός Κανόβας δε Καστέλλο εις τας θερμάς της Σάντα Αγκουδέδα, εγένετο θύμα ατίμου και εγκληματικής δολοφονίας. Εις Ιταλός υπήκοος ευρισκόμενος εκεί κατήνεγκεν αυτώ δια του πολυκρότου τρεις πληγάς. Ο Κανόβας απεβίωσε τη 3.30 μ.μ. Ο δολοφόνος είναι αναρχικός!

Εν απάτη τη Ισπανία επικρατεί πλήρης ησυχία, τίποτε δε δεν προδίδει συμπτώματα μελλούσης ανησυχίας.

Ο υπουργός του πολέμου στρατηγός Ατσακαράγια επεφορτίσθη να προϊίσταται του υπουργικού συμβουλίου”.

Η εντύπωσις εν Λονδίνω.

-Μία ανακάλυψις των “Κεντρικών Νέων”-

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, αυθημ. Αι εφημερίδες σχεδιάζουσαι την δολοφονίαν του Κανόβα προτείνουσιν όπως ληφθώσι διεθνή αστυνομικά μέτρα κατά της αναρχίας.

Τα “Κεντρικά νέα” δηλούσιν ότι η κυβέρνησις επληροφορήθη ότι εις τινά συνέλευσιν επικίνδυνων αναρχικών, συγκροτηθείσαν τον παρελθόντα μήνα απεφασίσθη η δολοφονία του Κανόβα περί τα μέσα του Αυγούστου και εκείνη του Σαγκάστα περί τα τέλη του ιδίου μηνός.

Η εντύπωσις εν Γερμανία-Μέτρα διεθνή.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, αυθ. Η εκ της δολοφονίας του Κανόβα εντύπωσις υπήρξε μάλλον ισχυρά, καθόσον αυτή εξετελέσθη, ως εκείνη του Καρνώ, κατά την περίοδον της πολιτικής αδρανείας. Πιστεύεται ότι οι αναρχικοί εξέλεξαν την εποχήν ταύτην όπως εμπνεύσωσι τον πανικόν εις τας παραθεριζούσας πολιτικές και ηγεμονικές κεφαλάς.

Επί τω γεγονότι τούτω ο αυτοκράτωρ Γουλιέλμος ευρισκόμενος ήδη εν Πετρούπολει θα επαναλάβη τας προτάσεις του εις τον αυτοκράτορα Νικόλαον όπως ληφθώσι δρακόντεια μέτρα κατά των αναρχικών.

Εντυπώσεις και σχόλια εν Γαλλία.

Μία συνέλευσις κατά του Κανόβα εν Παρισίοις.

Οργάνωσις συνωμοσίας εν Γαλλία.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, αυθημ. Η είδησις της δολοφονίας του Κανόβα παρήγαγε βαθυτάτην συγκίνησιν και προ πάντων εν τη ισπανική και ιταλική παροικία.

Άπας ο τύπος ασχολείται συγκεχυμένως επί τη τω τραγικώ θανάτω του εξόχου πολιτικού ανδρός.

Ο “Φιγαρώ” λέγει ότι ο πεπολιτισμένος κόσμος μετ’ εκπλήξεως θα μάθη είδησιν. Είνε δυστύχημα όπερ προσβάλλει και την Γαλλίαν, Ο Καζέριος εις Λυών, Ατσιαρίτος εις Ρώμην, Γκόλλη εν Ισπανία ιδού τριάς θηριώδης προερχομένη εξ Ιταλίας, ήτις θέλει να καταλάβη τα πρωτεία εν τη πολιτική δολοφονία.

Ο “Γαλάτης” λέγει ότι η απώλεια είναι ανεπανόρθωτος δια την Ισπανίαν καθόσον θα δώση μεγάλην ώθησιν εις την επανάστασιν της Κούβας και εις τας εσωτερικάς ταραχάς.

Η “Μικρά Δημοκρατία” εις άρθρον της υπό τον Τίτλον “Νόμος του αίματος” λέγει ότι οι λόγοι του Χριστού εισίν αληθείς “Ο φονεύσων φονευθήσεται”. Ως Σταμπούλωφ ούτω και ο Κανόβας έκαμε χρήσιν της τρομερωτέρας των σκληροτήτων. Τα κακουργήματά του εν Μονσουίχ και αι άτιμοι ωμότητες εν Κούβα θα γραφώσιν με γράμματα ανεξίτηλα εν τη ιστορία”.

Ο “Αδιάλλακτος” λέγει ότι ο Κανόβας ήτο άνθρωπος αιμοδιψής και αντιδημοτικός! Ο δε “Φανός” τον χαρακτηρίζει άκαρδον.

Ο “Ριζοσπάστης” δεν έχει, λέγει, το θάρρος να στηλιτεύση τον δολοφόνον, διότι ο φονευθείς ήτο αιμοδιψής και ανοικτίρμων.

Επίσης, μεταφέρουμε εδώ μερικά ακόμα χαρακτηριστικά άρθρα και ρεπορτάζ του Γιάννη Μαγκανάρα (σε ένα από τα οποία υπογράφει με το ψευδώνυμο «Φύσις»), που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα Πελοπόννησος:

Κατηγορητήριον κατά των ανδρών υπό γυναικός.

Τι θέλουσιν οι άνδρες παρ’ ημών, θέλουσι να είμεθα ενάρεται, ενώ πρώτοι αυτοί μας διδάσκουσι την διαφθοράν.

Θέλουσι να έχωμεν αιδώ, ενώ μόνοι των μας αφαιρούσι τον πέπλον του ψιμυθίου μας.

Θέλουσι να είμεθα πάντοτε παρθένοι, ενώ παρακαίρως αυτοί μας διατρυπώσι δια των αιχμηρωτέρων οργάνων τον θώρακα της τιμής μας.

Θέλουσι να είμεθα φειδωλαί εις τον έρωτα, ενώ αυτοί πάντες πάσας αγαπώσι τας γυναίκας.

Θέλουσι να είμεθα ευειδείς, ζωηραί και ευφυείς, ενώ μας στερούσι των πάντων και καθυστερούσι και αυτών των της καλής συμβιώσεως και διαβιώσεως.

Θέλουσι να είμεθα ελεύθεροι, ενώ μας περικλείουσιν εντός των τεσσάρων τοίχων του δωματίου μας.

Θέλουσι να είμεθα καλάί και αγαθαί, ενώ μας διδάσκουσι το εναντίον.

Θέλουσι να είμεθα ίσαι των, αν όχι ανώτεροι αυτών και εν τούτοις μας κλείουσιν ορμητικώς την θύραν των φώτων αυτών.

Θέλουσι να μην πεινώμεν και διψώμεν· ενώ αυτοί μας τρώγουσι τον άρτον μας και πίνουσι το αίμα μας.

Θέλουσι τέλος και να μην κερδίσωμεν τον παράδεισον, και οι άθλιοι μόνοι των και εκ των προτέρων μας προητοίμασαν την κόλασιν!

Και το λέγουσι, διότι ούτω αυτοί το θέλουσιν ίνα η γυνή είναι κόλασις!

(Φύσις)

(Πελοπόννησος, Σάββατο, 25 Νοεμβρίου 1895, σελ. 1).

Ρεπορτάζ του Γιάννη Μαγκανάρα για εκδήλωση για τη γυναικεία χειραφέτηση:

Η χειραφέτησις της γυναικός.

Εν Παρισίοις εγένετο συνέλευσις ίνα συζητηθή η απελευθέρωσις της γυναικός.

Παρήσαν η Λουίζα Μισέλ, η Μίνη και η Ναθαλία Βερθιέ.

Όταν η Μισέλ εισήλθεν εις την αίθουσαν κατακλυσμός χειροκροτημάτων την υποδέχθη.

Αμέσως αυτή έλαβε τον λόγον δημηγορούσα.

- Το ζήτημα της γυναικός είναι το ζήτημα της ανθρωπότητας, όπερ είναι καθαρόν ως το ύδωρ της πηγής.

Κατόπιν ωμίλησε περί του ελευθέρου γάμου, άνευ παρουσίας ιερέως, και δημάρχου.

- Ο ελεύθερος έρωσ, είπε, πρέπει να είναι το ιδεώδες. Μετά τούτο άλλος κατακλυσμός χειροκροτημάτων δια τον θρίαμβον του ρήτορος επηκολούθησε.

Μετά ταύτην έτερος ρήτωρ εξέθεσε διαφόρους επιστημονικάς θεωρίας περί της γυναικείας δουλείας.

Το ακροατήριον ήτο εν ανυπομονησία. Η ιδέα του ελευθέρου έρωτος το έθεσεν εις οργασμόν. Και μετ' ολίγον ήρχισε να ψιθυρίζη και έβαλε τας φωνάς επιζητούν να τελειώση ο ρήτωρ την κατά της χειραφετήσεως της γυναικός αγόρευσίν του.

Ο ρήτωρ ενδίδων επέρανε τον λόγον του φωνάξας.

- Είσθε ένα σακκί ξυπολύτων.

Μετ' ολίγον διεδόθη ότι ήτο εις μετημφισμένος βουλευτής.

(Πελοπόννησος, Παρασκευή, 1 Δεκεμβρίου 1895, σελ. 1).

Δεν γνωρίζουμε αν ο Μαγκανάρας συνέχισε να αρθρογραφεί στην *Πελοπόννησο* ταυτόχρονα με την έκδοση της *Επί τα Πρόσω* και την αναρχική του δραστηριότητα – δεδομένου, επίσης, ότι έχουν διασωθεί λίγα τεύχη της

εφημερίδας Πελοπόννησος. Ίσως να συνέχισε να αρθρογραφεί για βιοποριστικούς λόγους.

Παρατίθεται στη συνέχεια απάντηση αρθρογράφου της Πελοποννήσου σε άρθρο του Μαγκανάρα (προφανώς, για την τότε κατάσταση των εργατών και αγροτών) και ανταπάντησή του στην ίδια εφημερίδα στις 8 Αυγούστου 1897:

Η ΠΑΛΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΝΤΩΝ

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Θα μας επιτρέψη βεβαίως ο κοινωνιολόγος κ. Μ...ς να τιλοφορήσωμεν την προς αυτόν συνοπτικήν απάντησίν μας δια του γενικού τίτλου “Η πάλη δια την ζωήν” ων ούτος μετεχειρίζετο, προσπαθών να παραστήση τη κοινωνία τα δεινά τα οποία εκάστη εργατική τάξις υφίσταται, και τούτο όπως προκαλέσωμεν την προσοχήν των παρακολουθησάντων τας μελέτας αυτού.

Εξετάζων τας διαφόρους εργατικές τάξεις, ο κ. Μ...ς κατέληγε καθ’ εκάστην εις συμπεράσματα λίαν απελπιστικά δια την κοινωνίαν, φέρων αληθή κατακλυσμόν και προτρέπων, ούτως ειπείν, πάντας να απορρίπτωσι πλείονα και ζώσι περισσότερον χρόνον.

Ούτε οι τυπογράφοι, ούτε οι μαρμαρογλύπται, ούτε οι σοφαντζήδες, ούτε οι εμποροράπται, ούτε οι γυρολόγοι, ούτε οι εξωμάχοι και οι κτηματῖαι, ούτε κανείς άλλος κατ’ αυτόν δεν είνε ευχαριστημένος διότι όλοι πεινώσι και όλοι ζώσιν ολίγα χρόνια.

Χωρίς να εισέλθωμεν εις λεπτομερείας και να εξετάσωμεν ιδιαιτέρως εκάστην των τάξεων τούτων, λέγομεν αυτώ τι πρέπει έκαστος να μετέλθῃ όπως απολαύσῃ πλείονα και ζήσῃ περισσότερα ἔτη.

Τι πρέπει να μετέλθῃ ο τυπογράφος όπως μη λαμβάνῃ ημερομίσθιον δραχ. 3.50-5, αλλά 10 ως υπουργός; Τι ο σοφαντζής όπως μη λαμβάνῃ ημερομίσθιον 5-7 δραχ. την μέραν και να μην ανέρχεται επί ικριωμάτων, αλλά να κατασκευάζῃ τας οικίας από μέσα από καμμίαν αποθήκην δια να μην υπάρχῃ φόβος να πέσῃ και να μη τον τρώγῃ ο ἥλιος; Τι ο ράπτης όπως μη λαμβάνῃ ημερομίσθιον δρ. 4; Τι ο ξυλουργός όπως του αυξηθούν από δραχμάς 5 εις 20; Τι μία γυνή η οποία διπλώνει νήματα και πανιά δια να αυξηθῇ το ημερομίσθιόν της από 1.50 δρ. 5;

Νομίζομεν ότι δεν εξήτασε καλώς τα πράγματα, διότι ομολογούμεν – και μεθ’ ημών βεβαίως θα συμφωνήσῃ – σήμερον πεινώσι περισσότερον οι άνθρωποι των γραμμάτων, οι οποίοι εδαπάνησαν και χρήμα και ζωήν, όπως εκμάθωσί τι και όμως σήμερον δεν απολαμβάνουσιν ούτε δύο δραχμάς και άλλοι τίποτε. Ολίγοι δε οι οποίοι ζώσιν αξιοπρεπέστερον αυτοί παλαίους χειρότερον του σοφαντζή και μαραγκού, του γυρολόγου και τυπογράφου κ.λπ.

Οι εργάται όλοι χωρίς να δαπανήσωσι τίποτε, ἔπειτα από ολίγας μέρας αφ’ η ετοποθετήθησαν ως μαθηταί ακόμη απελάμβανον ημερομίσθιον και η ωφέλεια της εργασίας των είνε μεγαλυτέρα των άλλων, ενώ οι άνθρωποι των γραμμάτων εδαπάνησαν τα διπλάσια και τριπλάσια.

Κάτι άλλο θα ήθελε δια των μελετών του τούτων ο κ. Μ...ς να υπονοήσῃ και ον ότι αι εργατικάί τάξεις πάσχουσι.

Αν επιμείνῃ εις τας αξιώσεις του ταύτας, τότε θα τον παρακαλέσωμεν να μας εἴπῃ τι πρέπει να μετέλθῃ ο εργάτης όπως μη κοπιάζῃ και όπως απολαμβάνῃ περισσότερα. Δεν πιστεύομεν όμως να μας εἴπῃ ότι όλοι πρέπει να γίνωσι τοκισταί και συνταξιούχοι.

Όσον δ’ αφορά δια την πρόληψιν ην ἔχει ότι όλοι κινδυνεύουσι να πάθωσί τι εργαζόμενοι ἢ να σκοτωθώσι, πρέπει να την αποσκορακίσῃ, διότι και ο τοκιστής και ο ἔμπορος γράφων δύναται να πάθῃ τι τυχαίως ἢ ἐξ απροσεξίας.

Πλείονα άλλοτε.

Γ. Π...ς.

“Η ΠΑΛΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

Πολύ έσπευσεν ο κ. Γ.Π...ς να κάμη σκέψεις επί της μελέτης ημών της γενομένης δια τας διαφόρους επαγγελματικές τάξεις. Έπρεπε ν' αναμείνη το τέλος της μελέτης μας και το συμπέρασμα ημών επί ταύτης και τότε να κατέλθη εις απάντησιν.

Εκ των μέχρι τούδε υφ' ημών γραφέντων δύναται τις ευκόλως να συμπεράνη ότι, ως οι ίδιοι εργάται μας εβεβαίωσαν και καθώς και ημείς ίδιοις οφθαλμοίς αντελήφθημεν κατά την επίσκεψίν μας εις τον τόπον της εργασίας των και εις τας τρωγλοειδείς οικίας των, η αθλιότης, η πενία και η δυστυχία, εκ του γλίσχρου και ανεπαρκούς ημερομισθίου το οποίον απολαμβάνουσι, ορθούνται φοβεραί, ειδεχθείς, απειλητικά προ αυτών. Τούτο είνε νομίζομεν μία αλήθεια αναμφισβήτητος καθ' ότι στηρίζεται επί των πραγμάτων. Παν ό,τι και αν είπη ο κ. Γ. Π...ς ή άλλος τις εναντίον τούτων θα ήτο διαστροφή της αληθείας, των πραγμάτων επί των οποίων ημείς πάντοτε γράφομεν. Παν ό,τι αντελήφθημεν το απευτυώσαμεν και το εξεθέσαμεν χωρίς να μεγαθύνωμεν τούτο. Τι πταίομεν ημείς εάν τα πράγματα μας δεικνύωσιν εικόνας απελπιστικάς;

Θα παρακαλέσωμεν τον κ. Γ. Π...ς – εάν η περί την αύριον μέριμνα τω επιτρέπει, εκτός εάν είνε κανείς κεφαλαιούχος – να αφήση επί τινας ώρας τα κεντρικά μέρη και ας επισκεφθή τας αποκέντρους συνοικίας, οιασδήποτε πόλεως, και εκεί θ' αντιληφθή εάν υπάρχη πτωχεία και δυστυχία εν τη εργατική τάξει. Ότι δε δεν εμεγεθύνομεν, ότι αντελήφθημεν και τα εξεθέσαμεν ακριβώς όπως έχουσι, βεβαιεί και τούτο: ότι, ουδείς εκ των εργοστασιαρχών ή των εργολάβων επεχείρησε καν να διαψεύση τα γραφόμενά μας, ή να φέρη αντιρρήσεις επ' αυτών.

Ελέγομεν ανωτέρω ότι έπρεπεν ο κ. Γ.Π...ς ν' αναμείνη το συμπέρασμα της μελέτης ημών. Εάν είχεν ολίγη ακόμη υπομονήν δεν θα έπιπτεν εις το μέγα λάθος να νομίση ότι ο σκοπός της μελέτης ημών είνε να προτρέπωμεν τους εργάτας ν' απορρίπτωσιν πάσαν εργασίαν, όπως απολαμβάνωσι πλείονα και ζώσι περισσότερο χρόνον.

Ημείς, μελετώντες τον βίον του εργάτου, του μεγαλειτέρου τούτου στοιχείου της κοινωνίας μας, δεν έχομεν σκοπόν ειμή να καταδείξωμεν εις τους αγαθούς πολιτικούς μας ότι ο εργάτης πάσχει, υποφέρει οικονομικώς και ότι εάν δεν φροντίσωσι να βελτιώσωσι την αθλίαν ταύτη θέσι του δι' ανετωτέρας, περισσότερο ανταμειβομένης και υγιειντέρας εργασίας, δεν θα βραδύνωσιν να ίδωσιν ομοίας σκηνάς, οικεία κατά τον Απρίλιον του παρελθόντος έτους συμβάσαι εν τη Καμαρίζη του Λαυρίου υπό των μεταλλωρύχων εργατών, ας δεν εγέννησε σοσιαλιστική ή αναρχική διδασκαλία, αλλ' η αθλιότης, η δυστυχία και η εκμετάλλευσις. Λέγει παροιμία τις του Λαού: “Όταν ο λαός πεινά ούτε νόμους σέβεται, ούτε εξουσίαν φοβείται...”.

Ο κ. Γ. Π...ς μας λέγει και εν άλλο: ότι “οι άνθρωποι των γραμμάτων, και αυτοί ακόμη οι ολίγοι οίτινες ζώσιν αξιοπρεπέστερον, παλαίους χειρότερον του σοφαντζή και του μαραγκού, του γυρολόγου και του τυπογράφου, κ.λπ.”.

Η Πολιτεία είνε μήτηρ όλων. Όλα τα αποτελούντα αυτήν άτομα πρέπει να προσφέρουν τας υπ' αυτής ζητούμενας υπηρεσίας σωματικής και χρηματικής. Αυτή δε οφείλει να μεριμνά ανεξαιρέτως δια πάντα, τα αποτελούντα ταύτην άτομα, ως καλή μήτηρ. Επί τω σκοπώ τούτω, συνήλθον εις κοινωνίας τ' άτομα και ίδρυσαν τας Πολιτείας. Τούτο τουλάχιστον λέγουσιν οι πολιτικολόγοι.

Αλλ' ημείς, ρίπτοντες εν βλέμμα επί της κοινωνίας, τι αντιλαμβανόμεθα; Η κοινή αύτη μήτηρ πάντων, η πολιτεία, ητις ώφειλε να μεριμνά υπέρ όλων ανεξαιρέτως, είνε αρίστη μήτηρ δια μερικά μόνον άτομα – τους κεφαλαιούχους – σκληροκάρδιος και φοβερά μητριιά δια τους πολλούς – δια τον λαόν, τον εργάτην, τον επιστήμονα.

Αφ' ενός δηλ. τους εργάτας και τους επιστήμονας, τους ανθρώπους των γραμμάτων, πάσχοντας, πενομένους, παλαίοντας δια τον περί υπάρξεως αγώνα λαμβάνουσαν περί αυτών.

Εξ άλλου: ολίγα άτομα, ουδέν προσφέροντα εις την κοινωνίαν – μη πληρώνοντα φόρους – και πάντοτε δια του χρήματός των προσπαθούντα ν' απαλλάσσωνται πάσης σωματικής υπηρεσίας ην οφείλουσι να προσφέρωσι τη πολιτεία, παρέχουσα αυτοίς πάσας τας φροντίδας και μερίμνας της.

Τι εξ όλων τούτων δύναται τις να συμπεράνη; Ότι η πολιτεία παρεξέκκλινε της οδού ην όφειλε ν' ακολουθήση, ότι η πολιτεία έχασε τον προορισμόν της.

Τούτο αν δυνηθή να εννοήση ο αγαπητός κ. Γ. Π...ς θα εννοήση τον σκοπόν της μελέτης μας.

Τούτο οφείλουσι να εννοήσωσι και οι αγαθοί πολιτικοί μας, διότι εις αυτούς έγκειται εάν έχωσι την καλήν θέλησιν να εργασθώσιν αληθώς υπέρ του Λαού, υπέρ όλων, υπέρ των πλουσίων και των πτωχών και υπέρ των ιδίων ακόμη. Εάν θέλωσιν να προΐδωσιν ποίον έσται το τέλος μιας πολιτείας βαινούσης υπό τοιούτους όρους, ας ρίψωσιν εν βλέμμα εις την παγκόσμιον Ιστορίαν, από της εποχής αφ' ης συνήλθον εις κοινωνίας τα άτομα, και προπάντων επί της ιστορίας της Γαλλίας και της νεωτέρας Ελλάδος, εάν ο νους των δεν παρέλυσεν εκ του υπερβολικού ποτού.

Ολίγα εισέτι και περατούμεν την απάντησιν ημών: Καταδεικνυομένου του αληθούς σκοπού της μελέτης ημών, κρίνομεν περιττόν να είπωμεν εις τον κ. Γ. Π...ς τι πρέπει να μετέλθη ο εργάτης όπως κοπιάζη ολιγώτερον και απολαμβάνει περισσότερον.

Βεβαίως, δεν θα είπω ότι πάντες πρέπει να γίνωσι τοκισταί και συνταξιούχοι, αλλά θα είπω φωνή στεντορεία, ότι “πάντες ανεξαιρέτως πρέπει να ώσιν ευτυχείς”. Θα φανή τω κ. Γ. Π...ς όνειρον τούτο. Και όμως τοιούτον έσται το μέλλον. Εκεί η ανθρωπότητα βαδίζει. “Εν τω μέλλοντι ο περί υπάρξεως αγών και αμοιβαίου αγώνος καταστροφής θ' αποβή αγών πάντων και αλληλεγγύως συνδεομένων. Κακοδαιμονία, αθλιότης και πενία θα εξαφανισθώσιν όσον είνε δυνατόν, εκ του κόσμου, και η επί τοσούτον χρόνον ταλαιπωρηθείσα ανθρωπότης θ' αφυπνισθή ως από βαρέως και τρομακτικού ονείρου εις βελτίονα και ωραιότεραν ύπαρξιν”. Ταύτα έγγραφεν προς τον εν Αθήναις τότε δημοσιογράφον κ. Ανδρέαν Φαρμακόπουλον, υπό ημερομηνίαν 23 Αυγούστου 1893, ο διάσημος Γερμανός φυσιολόγος και καθηγητής εν τω πανεπιστημίω κ. Βίχνερ. Και μη νομίσετε ότι ο γράφων ταύτα είνε σοσιαλιστής τις ή αναρχικός. Είνε εις αστός.

Του συμπεράσματος της υπό τον τίτλον “Η πάλη δια την ζωήν” μελέτης ημών, συμπεριλαμβανομένου εν τη απαντήσει ταύτη προς τον κ. Γ. Π...ς, κρίνομεν περιττήν την εξακολούθησιν της σκιαγραφήσεως του περί υπάρξεως αγώνος και επ' άλλων τινών επαγγελμάτων των εργατών, άτινα είχομεν υπ' όψιν μας.

Ήδη ας αναμείνωμεν, μετ' ολιγωτέρας βεβαίως πάντοτε του κ. Γ. Π...ς ανυπομονησίας, τα “πλείονα”, τα οποία εις το τέλος της επιστολής του μας υπόσχεται, ο κ. ούτος, ότι θα γράψη... άλλοτε...

Μς.

Όπως είδαμε και νωρίτερα, στα άρθρα του ο Μαγκανάρας ασχολήθηκε με διάφορα κοινωνικά ζητήματα της εποχής, όπως αυτό της γυναικείας χειραφέτησης. Το παρακάτω άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Πελοπόννησος στις 9 Αυγούστου 1897:

Η ΧΕΙΡΑΦΕΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

“Η χειραφεσία της γυναικός υπό οιονδήποτε τύπον και αν σκεφθώμεν ταύτην αποτελουμένην θα επιφέρη την αύξησιν των εγκληματιών γυναικών” είνε το τελευταίο επιχείρημα των εχθρών της γυναικείας χειραφετήσεως.

Μέχρι τούδε η λογική και η συζήτησις ηδυνήθη να καταρρίψη πάντα αυτών τα επιχειρήματα. Κατ' αρχάς... περί του βάρους του εγκεφάλου της γυναικός αρνούμενοι εις ταύτην την ελευθερίαν... περί διαφθοράς, ην θα συνεπιφέρη η χειραφέτησις αυτής ωμίλησαν περί του ασυμβιβάστου των διαφόρων επαγγελμάτων και τεχνών, ας μετέρχεται ήδη ο ανήρ, προς την γυναικείαν φύσιν· αλλ' όλαί αύται αι πεπλανημένοι..., ως προείπομεν, έπεσαν δια της συζητήσεως και προ της λογικής, προς ην προσέκρουον.

Ήδη έρχονται δια του ιατρού κ. Σιμωνίδου Γ. Βλαβιανού, από των στηλών της “Οικογένειας”... εκδιδομένου εν Αθήναις να μας ρίψωσι το νέον αυτών επιχείρημα, “τι περί της αυξήσεως των εγκληματιών γυναικών ην θα επιρρίψη η χειραφέτησις αυτών!”

Μη υπαρχούσης διαφοράς, πλην της του φύλου, μεταξύ ανδρός και γυναικός – η φύσις, η πραγματικότητα, η... βεβαιούται - η γυνή είνε ον ελεύθερον ως και ο ανήρ, ελεύθερον εις τας σκέψεις του. Επομένως καθ' ον ελεύθερον η γυνή πρέπει να έχη τ' αυτά εν τη κοινωνία δικαιώματα μετά του ανδρός.

Ανθρωπος και εκείνος άνθρωπος και εκείνη.

Αμφότεροι γεννώνται επί της Γης ελεύθεροι, όπως καλλιεργήσωσι το πνεύμα των, να αναπτύξωσι τας διανοητικάς των δυνάμεις, να πλουτίσωσι τον εγκέφαλόν των με τας κεκτημένας γνώσεις, ν' ακολουθήσωσι τας κλίσεις των εις παν επάγγελμα εις πάσαν τέχνην και επιστήμην, να ενωθώσι κατά τας συμπαθείας των και τους χαρακτήρας των προς δικαίωσιν του είδους των εν βίω ευτυχεί και...

Των δικαιωμάτων όμως τούτων, τα οποία η φύσις παρέχει και δια την γυναίκα και δια τον άνδρα εξ ίσου, η γυνή από αιώνος ήδη στερείται εκ της βίας ήτοι του δικαίου του ισχυροτέρου.

Εάν ρίξωμεν εν βλέμμα εις την ιστορίαν του παρελθόντος θα είδωμεν ότι η γυνή πάντοτε... και καταφρονουμένη παρέστη εις άθλιαν κατάστασιν επί αιώνας.

Γυνή παρέχουσα την μεγάλην της υπηρεσίαν, τα τέκνα της, η χρησιμοποιούσα εις τον άνδρα ως οδηγήτρια προς την εντέλειαν και την αλήθειαν, εθεωρήθη, εις εποχάς κατά τας οποίας η ανθρώπινος διάνοια ευρίσκετο εις το σκότος, ως το αχρηστότερον των όντων, ως αναξία ελευθέρας βουλήσεως, ως αναξία παιδεύσεως και μορφώσεως.

Αλλά και εν τη σημερινή κοινωνία η θέσις της γυναικός δεν είνε αξιόζηλος: Η γυνή σήμερα θεωρείται ως ον κατώτερον του ανδρός.

Εν τη εκλογή του συντρόφου του βίου της δεν είνε ελευθέρα, ουδέ κυρία της τύχης της.

Αι κλίσεις της προς παν επάγγελμα και πάσαν επιστήμην και τέχνην περιορίζονται, αναγκασμένη να δαπανά τας ώρας του βίου της εντός του οίκου, όπως χρησιμεύση ως δούλη του ανδρός.

Ένεκα της επικρατούσης εν τη ενεστώτη κοινωνία οικονομικής ανισότητος πωλείται ασυνειδήτως υπό το πρόσχημα του γάμου, γενόμενη κτήμα του ανδρός.

Η γυνή λοιπόν πρέπει να επανακτήσει τα δικαιώματά της.

“Η χειραφέτησις της γυναικός θα επιφέρη την αύξησιν των εγκληματιών γυναικών”.

Έστω. Αλλά πρέπει να εξακολουθή αδικουμένη η γυνή, και να παύση απαιτούσα τα νομίμως ανήκοντα και ταύτη δικαιώματα, ως προερχόμενα υπό της φύσεως, υπό το πρόσχημα ότι θα αυξήση ο αριθμός των εγκληματιών γυναικών;

Πιστεύομεν ότι την άδικον ταύτην όσον και παράλογον ιδέαν δεν θα την έχη ουδείς λογικός άνθρωπος, ουδ' αυτός ο κ. Συμωνίδης Γ. Βλαβιανός.

Ενταύθα γεννάται το εξής συμπέρασμα: ότι πρέπει να ευρεθή το μέσον δι' ου η χειραφέτησις της γυναικός να συντελεσθή, τα δε προτεινόμενα προσκόμματα να κατασυντριβούν.

Ο κ. Συμωνίδης Γ. Βλαβιανός ώφειλε να ζητήσει, αρκεί να κατέρχηται εναντίον της χειραφετήσεως της γυναικός, το μέσον τούτο.

Τότε θα ηναγκάζετο ο κ. Βλαβιανός να ερευνήση επισταμένως προς ανεύρεσιν των αιτιών άτινα ωθούσι τα άτομα εις το έγκλημα· ήθελε δε ανεύρει ως μόνον αίτιον τον παρόντα κοινωνικόν οργανισμόν, καθ' ου ήθελεν ενωθή μετά των οπαδών των νεωτεριστικών ιδεών και ήθελεν επιδιώξει την μεταμόρφωσιν αυτού και την ίδρυσιν νέας κοινωνίας ήτις να στηρίζεται επί των φυσικών νόμων και εν τη οποία θα επεκράτει η εν τη φύσει παρατηρουμένη Αρμονία.

Ίσως μας είπη, ο κ. Βλαβιανός ότι, αληθώς, μένων εν τη κοινωνία του μέλλοντος θα απαιτήσει τα δικαιώματά της η γυνή, αλλ' ότι η ιδεώδης εκείνη κοινωνία είνε πολύ μακριάν η δε χειραφέτησις γίνεται εν τη παρούση κοινωνία.

Απαντώμεν: Η εργασία πρέπει ν' αρχίση από τούδε. Εν αρχή της χειραφετήσεως της γυναικός πιθανόν ο αριθμός των εγκληματιών γυναικών ν' αυξηθή· αλλ' όταν η γυνή μορφωθή και αναπτυχθή διανοητικώς και ηθικώς τότε ο αριθμός των εγκληματιών γυναικών δεν λέγομεν ότι θα εξαλειφθή ολοτελώς – εν ότω υπάρχει ο παρών κοινωνικός οργανισμός – αλλά τουλάχιστον θα ελαττωθή κατά πολύ. Η στατιστική μάς διδάσκει ότι η ολικότης σχεδόν των εγκληματιών συνίσταται εξ ατόμων αμαθών και προληπτικών, σπανιώτατα δε υπό ατόμων ανεπτυγμένων και μορφωμένων διανοητικής και ηθικής. Φέρομεν των λεγομένων μας απόδειξιν αυτό τούτο το παράδειγμα του κ. Βλαβιανού. Εν τη Μάνη ένθα επικρατεί η περισσοτέρα και μεγαλυτέρα αμάθεια και όπου ο εγκέφαλος αμφοτέρων των φύλων έχει ζυμωθή μετά πολλών προλήψεων διαπράττονται τα περισσότερα και τα φρικωδέστερα, υπό γυναικών και ανδρών, των εγκλημάτων.

Εάν ο Βλαβιανός φέρει αντίρρησιν τινα επί των γραμμών τούτων είμεθα λίαν πρόθυμοι να συζητήσωμεν επί ταύτης. Εν τη συζητήσει η αλήθεια· η δε αλήθεια ελευθερώσει ημάς, έλεγεν ο Ιησούς.

Αναμένομεν.

Μς

Ο Μαγκανάρας ασχολήθηκε ακόμα και με καθαρά εργατικά ζητήματα. Το άρθρο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Πελοπόννησος στις 23, 25 και 26 Αυγούστου 1897:

Ο ΠΕΡΙ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ

ΊΣ ΤΟ ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΝ

ΜΙΑ ΣΕΛΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Τα εν Αθήναις και Πειραιεί πυριτιδοποιεία 5-6 τα επισκέφθην μετά τινος φίλου μου.

Μόνον επί του πρώτου και κυριωτέρου θα ομιλήσωμεν.

Τούτο είνε το “ελληνικόν πυριτιδοποιείον” ή κοινότερον το του Μωραιΐνη.

Εκκινήσαμεν εκ της πλατείας της Ομονοίας προς την αγ. Τριάδα, οπόθεν ελάβομεν την Ιεράν Οδόν, ήτις άγει κατ' ευθείαν προς το πυριτιδοποιείον.

Εφθάσαμεν μετά πορείαν κανονικήν μιας ώρας.

Έξωθεν τούτου υπάρχουν 10-15 σπιτάκια της εταιρίας χρήσιμα ως κατοικίαι των εργατών επί ενοικίω.

Εκεί είνε και το μόνον ακάθαρτον και βρωμερόν μαγειρομπακάλικον εις το οποίον τρώγουν οι εργάται.

Ο μπακάλης, χονδρός προγάστωρ, με πλαδαράς παρειάς και με βρωμερά ρούχα, πληρώνει ενοίκιον αδρότατον εις την εταιρίαν.

Η εταιρία τίθησιν ως όρον εις τους εργάτας να τρώγουν και να πίνουν εν αυτώ.

Ένεκα του κόπου εμείναμεν ολίγα λεπτά προς ανάπαυσιν εντός του μαγειρομπακάλικου.

Εκεί έτρωγον εις ένα τραπέζι 5-6 εργάται.

Με τούτους συνωμίλει ο μπακάλης και τους έλεγε:

- Παιδιά, εδώ ήλθατε να δουλέψητε, μη σας νοιάζει, με παπούτσια ήλθατε χωρίς παπούτσια θα φύγητε.

Εφρικιάσαμεν.

Η ώρα είνε σχεδόν 5 μ.μ.

Έξωθεν του καταστήματος υπάρχουν ολίγοι τινές εργάται, όσοι δεν έλαβον μ.μ. μέρος εις την εργασίαν ή όσοι δεν επρόφθασαν να εισέλθουν ευθύς μετά την σήμανσιν της σφυρίκτρας.

Απεφασίσαμεν να εισέλθωμεν.

Επλησιάσαμεν προς την είσοδον.

Πελώριος θυρωρός, πρώην λοχίας του πεζικού μας υπεδέχθη.

Υπάρχουν δύο είσοδοι· η μικρά και η μεγάλη.

Εκ της μεγάλης διέρχονται τα αμάξια και τα κάρα.

Εκ της μικράς οι εργάται. Αυτή είνε τόσον μικρά που μόλις εν πρόσωπον δύναται να διέλθη. Και τούτο όπως ο έμπροσθεν ταύτης ιστάμενος θυρωρός ερευνά τους εργάτας εξερχομένους, μη τυχόν και λάβωσι μεθ' εαυτών πράγματα του εργοστασίου.

Επί τη εισόδω μας το μόνον πράγμα που υπέπεσεν ευθύς εξ αρχής εις τους οφθαλμούς μας ήτο πίναξ εφ' ου εγράφοντο μεγάλοις γράμμασι ταύτα:

“Απαγορεύεται αυστηρότατα το καπνίζεϊν”

Ολόκληρο το κατάστημα περιβάλλεται υπό τείχους.

Διάφοροι δρομίσκοι οδηγούν προς τα διάφορα τμήματα.

Ο θυρωρός μας ωδήγησε μέχρι του 1^{ου} τμήματος και επέστρεψεν εις την θέσιν του.

Το πυριτιδοποιεϊον διαιρείται εις πολλά τμήματα κεχωρισμένα αλλήλων.

Α τμήμα κατασκευής φυσιγγίων.

Β τμήμα κατασκευής πυρίτιδος.

Γ τμήμα κατασκευής βολίδων.

Δ τμήμα κατασκευής δυναμίτιδος.

Άλλαι αποθήκαι κείνται δεξιά και άλλαι αριστερά, εδώ κι εκεί.

Η κινητήριος, μηχανή, εξαισία την όψιν, και θαυμασία την κατασκευήν κείται εν τω μέσω.

Σύρματα επί κοντών, ως τα των τηλεγράφων, διασταυρούνται καθ' όλας τας διευθύνσεις και δαιμονίως σφυρίζουν.

Η κατοικία του διευθυντού, οίκημα κομψόν και ωραϊόν, είδος πυργίσκου, κείται εις το υψηλότερον μέρος του περιβόλου.

Δεν δυνάμεθα να περιγράψωμεν λεπτομερώς άπαντα τα τμήματα του πολυδαιδάλου τούτου καταστήματος.

Θα απασχοληθώμεν μόνον εις την περιγραφήν του τμήματος των φυσιγγίων, όπου μας ωδήγησεν ο θυρωρός.

Εγνωρίσαμεν πρώτον τον αρχιεπιστάτην του τμήματος. Όστις, ευγενώς προσφερθείς, μας ωδήγησεν εις όλον το τμήμα.

Ετύχομεν εις την κατασκευήν φυσιγγίων όπλου σασσεπώ.

Περιήλθομεν τα διάφορα του τμήματος τούτου διαμερίσματα.

Εγνωρίσαμεν επομένως την κατασκευήν φυσιγγίων.

Προς κατασκευήν αυτών ιδού πόσα είδη χρειάζονται: τούλι μεταξωτόν, χάρτης μεταξωτός, καψύλιον, χάρτινος θήκη του καψυλίου, πυρίτις, σπάγκος, τάπα, άλλειμα, σκούφια.

Εις το πρώτον διαμέρισμα κόπτεται το μεταξωτόν ύφασμα εις τετράγωνα τεμάχια, εις τετράγωνα τεμάχια κόπτεται και ο μεταξωτός χάρτης, όστις επικολλάται εις το μεταξωτόν, και τίθεται ούτω εις τον ήλιον προς ξήρανσιν.

Οπόταν δε ξηρανθούν συλλέγονται και δίδονται όπως κολληθή εις το όπισθεν μέρος του καψυλίου.

Εκείθεν τίθεται πάλιν εις τον ήλιον. Οπόταν δε αποξηρανθώσι συλλέγονται και δίδονται εις το δεύτερον διαμέρισμα.

Εκεί ένα ένα κατά σειράν τίθενται εις ξύλινα πινάκια έχον έκαστον 100 οπάς.

Υπό άλλων εργατών επιθεωρούνται αν εις όλα τα φυσίγγια έχουν τεθή καψύλια. Οπόθε μετακομίζονται εις το τρίτον διαμέρισμα, όπου δια μέτρου, όμοιαι δακτυλήθραι, γεμίζονται πυρίτιδος, και εκείθεν διαβιβάζονται εις το τέταρτον διαμέρισμα.

Εις το διαμέρισμα τούτο γίνεται η βαναυσωτέρα και κοπιωδεστέρα εργασία. Εργάται επί θρονίων καθήμενοι πιέζου δια της χειρός των την εντός των φυσιγγίων πυρίτιδα, μέχρις ωρισμένου σημείου. Τοσαύτη δε δύναμις απαιτείται ώστε διασχίζονται αι χείρες των εργατών και πληγώνονται εις τοιούτον βαθμόν, ώστε εκ των πληγών των ρέει αίμα.

Ένας εργάτης κατά μέσον όρον πιέζει την μέραν 300-400 φυσίγγια. Πληρώνεται δε 70 λεπτά τα 100.

Εκ του διαμερίσματος τούτου δίδονται εις τα διαμερίσματα της δέσεως. Ένθα επί των πιεσθέντων φυσιγγίων, θα φορέσουν την σκούφια εις ην εφαρμόζεται η βολίς.

Εκείθεν τα πινάκια μεταφέρονται εις το έκτον διαμέρισμα αι εργάτιδες δια σπάγγου περιδένουσι την βολίδα μετά του φυσιγγίου, αφ' ου προηγουμένως εν μηχανήμα κάμει θέσιν δια την επίδεσιν.

Εκ τούτου του διαμερίσματος μετακομίζονται εις το έβδομον.

Εδώ γίνεται η κατασκευή του αλλείματος, και η άλειψις των φυσιγγίων. Αλείφονται δε τα φυσίγγια με άλλειμα, όπως ευκολώτερον εξέρχεται η σφαίρα εκ του όπλου και ίνα μη καταστρέφονται οι αύλακες τούτου. Εντεύθεν μετακομίζονται εις το όγδοον διαμέρισμα.

Εις τούτο κατασκευάζονται τα κυτία, εις α τίθενται ανά 10 τα φυσίγγια. Ακόμη και τα κιβώτια εις α τίθενται ανά 100 τα κυτία.

Μετά ταύτα θέτουν επί των κιβωτίων τας ετικέτας του καταστήματος και φορτωνόμενα εις κάρα μεταφέρονται εις τας αποθήκας.

Ούτω έγειραν έτοιμα προς αποστολήν δια τα περαιτέρω.

(Αύριον το τέλος)

Μς

(Συνέχεια ίδε προπαρελθόντα αριθμόν)

Εκατό, διακόσιοι, πεντακόσιοι εργάται και εργάτιδες εργάζονται εις το τμήμα τούτο της κατασκευής των φυσιγγίων.

Αν δεν απατώμαι το Συμβούλιον του πυριτιδοποιείου εδημοσίευσεν προ ολίγου χρόνου προ της επισκέψεώς μας ταύτης ειδοποίησιν εις την πρώτην σελίδα πρώτην στήλην της συναδέλφου “Ακροπόλεως” δι’ ης “Εζητούντο εργάται δια το ελληνικόν πυριτιδοποιείον. Επροτιμώντο οι έχοντες εργασθή προηγουμένως εις τούτο”.

Την δευτέραν μέραν της δημοσιεύσεως της ειδοποιήσεως ταύτης χιλιάδες εργατών και εργατιδών κατέκλυσαν το κατάστημα, ως μοι έλεγεν εις εργάτης.

Εκ των εργατών τούτων το κατάστημα εκράτησεν όσους είχε ανάγκην.

Οι λοιποί, κατηφείς και τεθλιμμένοι, επέστρεψαν καταρώμενοι την τύχην των διότι δεν τους ηυνόησε να προσληφθούν αυτοί εις την υπηρεσίαν. Εμακάριζον δε τους άλλους ή αν θέλετε, εφθόνουν αυτούς, διότι θα εμπαλώνοντο ολίγον καιρόν.

Έπειτα λέγουν μερικοί χορτάτοι, ότι πεινούν όσοι εργάται μόνον είναι τεμπέληδες και δεν θέλουν να εργασθούν.

Είπομεν ότι το κατάστημα απέχει των Αθηνών 1 σχεδόν ώραν.

Πέντε εξ αμάξια (αραμπάδες) μόλις γλυκοφέξει, αναμένουν εις την αγ. Τριάδα.

Εκεί συναθροίζονται από όλας τας συνοικίας των Αθηνών αι εργατίδες. Επιβαίνουσαι δε των αμαξιών μεταφέρονται εις το πυριτιδοποιείον.

Το εσπέρας πάλιν, δια των αμαξιών θα επιστρέψουν εις Αθήνας.

Οι εργάται όμως, διότι είνε άνδρες, μεταβαίνουν πεζή κάθε πρωίαν, εις το κατάστημα και επανέρχονται πάλιν πεζή το εσπέρας εις Αθήνας.

Αναχωρούν των Αθηνών το γλυκοχάραγμα και επιστρέφουν περί λύχνων αφάς, διότι το κατάστημα ανοίγει την 5 π.μ. και κλείνει την 6 μ.μ.

Ήτοι εργάζονται 12 όλας ώρας.

Όστις δεν έχει συναίσθησιν τι εστί ανθρωπισμός.

Όστις δεν έχει συναίσθησιν τι εστί πολιτισμός.

Ούτινος η καρδιά δεν πάλλει και είναι σκληρά ως ο λίθος βεβαίως δεν συγκινείται και δεν πάσχει επί τη θέα των τλαιπύρων τούτων βιοπαλαιστών.

Το πρόσωπόν των καχεκτικόν και ερρυτιδωμένον. Τα μαλλιά των ατημέλητα και ακτένιστα. Το σώμα των, μόλις ίσταται επί των δύο καλαμένιων ποδών των. Τα ρούχα των ελεεινά, ρυπαρά, εφθαρμένα, μπαλωμένα εις εκατό μέρη. Τα υποδήματά των άθλια, ξυλωμένα.

Είδομεν πολλούς κρατούντας ταύτα υπό μάλης ή ανά χείρας, όπως μη, ένεκα του μεγάλου δρόμου, φθείρωσι ταύτα προώρως.

Πώς δαιτώνται οι εργάται πάντοτε το γνωρίζομεν.

Ίδωμεν όμως, πώς δαιτώνται οι εργάται και οι εργατίδες του πυριτιδοποιείου.

Αι μεν εργατίδες παίρνουν από το σπίτι τους ολίγον ψωμάκι και ολίγον τυρί αθλίας ποιότητος ή ελιές, ή κρεμμύδι, ή ένα πορτοκάλι, ή μία δεκάρα χαλβά και τα τυλίγουν εις ένα μανδηλί άσπρο ή εις πετσέτα χονδρήν εντοπιάν και τρώγουν την μεσημβρίαν εις το διάλειμμα.

Το πρωί προ της αναχωρήσεως εκ της εστίας των κολατσιζούν ολίγον ψωμάκι με σταφύλι.

Το εσπέρας επιστρέφουσαι δειπνούν μετά της οικογενείας των.

Πολλαί τούτων λαμβάνουσι μεθ' εαυτών τα κοριτσάκια των 5-10 ετών, τα οποία εργάζονται και ταύτα επί ημερομνησθίω 50-60 λεπτών.

Οι δε εργάται το πρωί, όσοι μένουν εις τα δωμάτια της εταιρίας, πριν εισέλθουν εις το κατάστημα θα πάρουν καφέ.

Την 8 π.μ. γίνεται διάλειμμα εν τέταρτον της ώρας δια να κολατσίσουν.

Κολατσίζουν συνήθως 10 λεπτά ψωμί και 10 λεπτά σταφύλι, ή τι άλλο της αυτής αξίας.

Την 12 της μεσημβρίας όταν σφυρίζει η μηχανή εγκαταλείπουν πάσαν εργασίαν και μεταβαίνουν άπαντες οι εργάται εις το μαγειρομπακάλικο προς γεύμα.

Ο μπακάλης εις μίαν χύτραν μεγάλην, ακασιτέρ την όζουσαν, θα μαγειρεύση το φαγητόν της μέρας, το οποίον συνήθως είνε φασόλια, σαλιγκάρια, κρέας, κουκιά και τα παρόμοια.

Η μερίς έχει 35 λεπτά. Η μισή 20. Είνε, ως είπομεν ανωτέρω, οι εργάται υποχρεωμένοι, επί ποινή αποβολής, να λαμβάνωσι πάντες την τροφήν των από το άθλιον αυτό μαγειρομπακάλικο.

Ας έλθωμεν και εις τους αριθμούς.

Πόσα θέλει ο εργάτης την μέραν δια τροφήν του.

Αναγράφομεν μόνον τ' απολύτως αναγκαία.

Ιδού ο κατάλογος:

Καφές λεπτά 10

Κολατσιό 20

Μία μερίδα φαγητόν 35

Ψωμί 15

Κρασί 5

Δείπνον 45

Το όλον 1,30

Πόσα λαμβάνει την μέραν:

Αν ήναι εργάτης ημερομίσθιος θα λάβη 2-2,50 δρ.

Οι επιστάται λαμβάνουν 3 δρχ.

Αν εργάζωνται κατ' αποκοπήν – και συνήθως τούτο συμβαίνει – θα βγάλη κατά μέσον όρον 1,50-2,50.

Ολίγιστοι εργάται βγάνουν 3-4 δραχμάς.

Γενικώς, ο μέσος όρος είνε 2 δραχ. την μέραν, εξ ων, αφαιρουμένων των εξόδων 1,30, μένουν δια την τσέπην των 70 λεπτά μόνον.

Ο μη πιστεύων, ας υπάγη μέχρι του εργοστασίου, και ας ερωτήση καθ' οδόν έναν εργάτην και θα μάθη την αλήθειαν.

Και πόσον εργάζονται την μέραν;

Δώδεκα ολοκλήρους ώρας.

Διότι το κατάστημα ανοίγει την 5^{ην} π.μ. κάμνει διάλειμμα σχεδόν μίαν ώραν την μεσημβρίαν και κλείνει την 6 μ.μ.

Οι επιστάται δια να πωλούν εκδούλευσιν εις τους προϊσταμένους των και διατηρούνται εις τας θέσεις, φέρονται προς τους εργάτας αγροίκως και σκληρώς. Πολλάκις τους υβρίζουν και τους προπηλακίζουν και τους

βλασφημούν.

Ούτοι έκοντες άκοντες αναγκάζονται να δέχωνται τας ύβρεις ένεκα του φόβου της πείνης.

Εις παν οιονδήποτε παράπτωμα, εις παν ελάχιστον λάθος η απειλή της αποβολής ίσταται επί της κεφαλής των ως δαιμόνιον ξίφος.

Χάριν αυτού του ευτελούς ημερομισθίου, οι δυστυχείς εργάται, ανά πάσαν στιγμήν πόσα ποτήρια πικρίας δεν δοκιμάζουν!!

Ομολογούμεν ειλικρινώς, ότι όταν εξεκινήσαμεν να υπάγωμεν εις το πυριτιδοποιείον, το παν περί ημάς εμειδία, η καρδιά μας ήτο αναπαυμένη. Όταν δε εξεκινήσαμεν ν' ανέλθωμεν τούτου, η θλίψις είχε καταλάβει ημάς, η καρδιά μας έπαλλε σφοδρώς και τα πάντα μάς εφάινοντο ζοφερά.

Όσα είδομεν και ηκούσαμεν εκεί αδύνατον να περιγραφούν.

Μς.

Και, φυσικά, έγγραφε και άρθρα που αφορούσαν τις ίδιες τις αναρχικές ιδέες, όπως το παρακάτω, το οποίο είναι απάντηση σε κάποια επιστολή και, μάλιστα, αρκετά δηλωτικό, των απόψεων από τις οποίες εμφορούνταν ο Γιάννης Μαγκανάρας:

Τι είναι και τι θέλουν οι αναρχικοί; Είνε άνθρωποι άνευ αρχής καμμίας, άνθρωποι άνευ ιδεώδους, άνευ σκοπού; Είνε άνθρωποι μη θέλοντες αρχάς-εξουσίαν; Ποίον επί τέλους το ιδεώδες των και τι θέλουν;

Την απορίαν ταύτην του περιέργου αναγνώστου μας θα λύσωμεν ημείς.

Η Ελληνική δημοσιογραφία δεν ηδυνήθη μέχρι σήμερα να δώση, δυνάμεθα να είπωμεν, ακριβή και σαφή ιδέαν εις τους αναγνώστας της περί αναρχίας και αναρχικών.

Δύο είδη αναρχικών υπάρχουν: Αναρχικοί άκροι –ως ο Ραβασσώλ, ο Ανρύ, ο Βαγιάν, ο Πάλλας κ.λ.– και αναρχικοί θεωρητικοί – εις τας τάξεις των οποίων συγκαταλέγονται άνθρωποι σοφοί, σπουδασταί της ανθρωπίνης φύσεως και βαθείς γνώσται των ανεπεσχέτων τάσεων της σημερινής εποχής, ως ο Κροπότκιν, ο Τολστόϊ, ο μέγας γεωγράφος του αιώνος μας Ελιζέ Ρεκλούς, ο Αμών, ο Ιούλιος και Ιωάννης Γκράβ, ο Κυπριάννης και πολλοί άλλοι.

Η πρώτη των αιρέσεων τούτων ζητεί αφ' ου το παν καταστρέψη, ανατρέψη, εξαφανίση εκ του υπάρχοντος κοινωνικού οικοδομήματος, επί των ερειπίων αυτού και επί των τάφων των νεκρών γενεών ζωή νέα και δροσερά ν' αναπτυχθεί. Λαοί δε έμπλεοι δυνάμεων ασυναρτήτων αλλ' υγειών ν' αναφανώσι. Νέα βίβλος της παγκοσμίου ιστορίας ν' αρχίση.

Οι οπαδοί της αιρέσεως ταύτης τρέφωσι μίσος άσπονδον εναντίον πάσης εξουσίας και κατά παντός πλουσίου. Διαμαρτύρονται δε εναντίον της υφισταμένης κοινωνικής αθλιότητος δια πάντων των μέσων, του εγχειριδίου, της βόμβας, του πετρελαίου, της δυναμίτιδος, έχοντες ως αξίωμα: “Θανατούντες στέργομεν τον θάνατον”.

Η ετέρα αίρεσις, βασιζομένη επί της ιστορίας και της επιστήμης, λέγει: ότι, η ανθρωπότης κατά τον φυσικόν νόμον της απεράντου τελειοποιησιμότητος, θέλει εξελιχθή μέχρις εκείνου του σημείου της προόδου, κατά το οποίον οι άνθρωποι της Γης άπαντες, μη υποκείμενοι εις βιωτικές ανάγκας, απηλλαγμένοι προλήψεων και συνειδότες ότι αλήθεια και φυσική ελευθερία είνε η μεταξύ “δικαιώματος και καθήκοντος αρμονία”, δεν θέλουσιν έχει ανάγκην πλέον προσωπικών αρχών και εξουσιών ίνα αποτρέπωνται του κακού. Ότι έκαστος άνθρωπος έχει καθήκον και δικαίωμα να υποβοηθή την πρόοδον, την εξέλιξιν της ανθρωπότητος. Θεωρεί δε ότι το μόνον συντελεστικόν μέσον πρέπει να ήνε αι πνευματικάί επαναστάσεις. Πάσαν βιαίαν πράξιν την αποδοκιμάζει, ως φέρουσαν την παρακώλυσιν της προόδου, της εξελίξεως.

Ιδού εν ολίγοις τι ζητούσιν οι αναρχικοί αμφοτέρων των αιρέσεων, και οποίαι αι θεωρίαι αυτών.

Μς.

(Γελοπόννησος, 31 Ιουλίου 1897 ή 1898).

Ο Μαγκανάρας έστελνε, επίσης, αρκετά συχνά ανταποκρίσεις στο αναρχικό περιοδικό του Παρισιού *Les Temps Nouveaux*, όπως το κείμενο που παρατίθεται αμέσως και το οποίο δημοσιεύθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 1897 και αναφέρεται στον πόλεμο Ελλάδα-Τουρκίας του 1897 (το κείμενο μεταφράστηκε το 1987 από τα γαλλικά και γι' αυτό παρατίθεται στη δημοτική γλώσσα):

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

Οι βασιλικοί αρχίζουν να χτυπάνε το κεφάλι τους έξω από το καβούκι τους, στο οποίο ήταν κρυμμένοι, σιωπηλοί, την εποχή της προδοσίας, αφού είχαν προκαταρκτικά προετοιμάσει τον λαό μέσω του τύπου τον οποίο είχαν καταλάβει. Τώρα προσπαθούν να πείσουν τον λαό ότι ο βασιλιάς και ο πρίγκιπας διάδοχος δεν είναι οι ηθικοί αυτουργοί της καταστροφής της Ελλάδος. Προσπαθούν να ρίξουν όλη την ευθύνη στον Δεληγιάννη, τότε πρόεδρο του συμβουλίου και στον λαό (!), γιατί αυτός ο τελευταίος ζητούσε τον πόλεμο με ενθουσιασμό! Εμείς δεν θα πούμε ότι το συμβούλιο τότε δεν είχε καμμία ευθύνη - εννοείται - αλλά ο βασιλιάς και το συμβούλιο είναι υπεύθυνοι, γιατί ο ένας για να κάνει χρηματικές επιχειρήσεις σε ξένα χρηματιστήρια έσπρωξε και τον άλλον από φιλοδοξία και από αγάπη για την εξουσία να δεχθεί αυτόν τον πόλεμο. Οι φίλοι του Δεληγιάννη απαλλάσσουν τον εαυτό τους από κάθε ευθύνη, ρίχνοντάς την στον βασιλιά, γιατί, για λόγους που δεν αναφέρουν, επέβαλε στο συμβούλιο να κάνει αυτό που αυτός ήθελε να κάνει και στον λαό γιατί ήθελε τον πόλεμο. Προς το παρόν τα πράγματα είναι σ' αυτό το σημείο.

Έτσι μ' αυτά τα μέσα προσπαθούν να εξαπατήσουν το λαό και να τον πείσουν ότι αυτός είναι ο υπεύθυνος της καταστροφής. Αλλά αν εξετάζαμε καλά θα βλέπαμε ότι ολόκληρη η ευθύνη πέφτει στον βασιλιά καθώς και στο συμβούλιο, που μέχρι την τελευταία στιγμή μουρμούραγε στο αυτί του λαού ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο γλυκό από την πατρίδα, από το να πολεμάς και να πεθαίνεις γι' αυτήν. Ένας λαός στον οποίον φυτεύουν πατριωτικές ιδέες στο σχολείο, ένας λαός του οποίου το κεφάλι είναι γεμάτο με το αίσθημα του πατριωτισμού και της αξίας του πολέμου, ένας λαός που κρέμεται πάντα από το στόμα των πολιτικών του, των λόγων υπέρ της μεγάλης ιδέας της πατρίδος, ένας λαός στον οποίον μαθαίνουν να μισεί απεριόριστα τους Τούρκους, που πρέπει πάντα να πολεμάει, ένας λαός που ακούει τον ανώτατο άρχοντά του - τον βασιλιά - να λέει ότι θα μπει επικεφαλής 300.000 Ελλήνων και ότι θα βάλει φωτιά στην μπαρουταποθήκη που λέγεται Μακεδονία, ωραίοι λόγοι που χάνονται όπως ο πάγος στον ήλιο, όταν φυσάει η ώρα της πραγματοποίησης. Ένας τέτοιος λαός λοιπόν που έχει διδαχθεί να κάνει ό,τι έκανε, δηλαδή να ζητήσει πόλεμο, γιατί δεν τον δίδαξαν ποτέ μια μεγάλη αλήθεια, ότι το πιο τρομερό πράγμα και το πιο παράλογο είναι το να πολεμάει ένας λαός ενάντια σε έναν άλλον.

Απ' αυτό μπορούμε να βγάλουμε δύο συμπεράσματα. Πρώτον, το ότι είμαστε πολύ ηλίθιοι να εμπιστευόμαστε τα συμφέροντά μας σε αντιπροσώπους, σαν να μην ήμασταν ικανοί να διευθύνουμε μόνοι μας τις υποθέσεις μας και να τις επιλύουμε μόνοι μας, αφού τα λάθη μας ξαναπέφτουν σε μας. Δεύτερον, ότι δεν κοστίζει τίποτα σε έναν βασιλιά να ξεσηκώσει χιλιάδες νέους ανθρώπους από τις οικογένειές τους και τις δουλειές τους για να τους θυσιάσει στον βωμό της πατρίδος, για τα δικά του φιλόδοξα σχέδια και για οικονομικά συμφέροντα. Και αυτό θα συμβαίνει όσο οι λαοί συνεχίζουν να πιστεύουν στους δυνάστες τους και όσο θα ανέχονται τους βασιλιάδες και τις κυβερνήσεις.

Για να καταλάβουμε ποιες ιδέες αυτοί οι πολιτικοί σπέρνουν στον αμαθή λαό, θα αναφερθούμε στο χαρακτηριστικό περιστατικό που διηγήθηκε σε ένα φίλο της "Εφημερίδας της Φρανκφούρτης", τον περασμένο Μάη, ο γιατρός Νοάκ, για το ταξίδι του στην Ελλάδα.

Ο Γερμανός γιατρός συζητούσε με έναν αφελή Πελοποννήσιο για την εξωτερική πολιτική γενικά. Ο αφελής Έλληνας, με την πεποίθηση ενός ανθρώπου που βασίζει τα επιχειρήματά του στην ιστορία της χώρας, λέει:

- Όσο για την Κωνσταντινούπολη δεν χρειάζεται να πούμε τίποτα. Είναι μόνο ζήτημα χρόνου.

- Και ποια ιδέα έχετε για τον οθωμανικό στρατό; Ρωτάει ψυχρά ο Γερμανός.

- Κύριε, λέει ο αγρότης, δεν υπάρχει στρατός πιο εξαθλιωμένος. Ένας δικός μας κάνει για δέκα Τούρκους.

- Και πώς το ξέρεις εσύ; Συνεχίζει ο Γερμανός με την ίδια ηρεμία.

- Μου το είπε ο βουλευτής μου...

Και μια άλλη ανταπόκριση που δημοσιεύεται στο ίδιο τεύχος:

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΙΩΚΟΜΕΝΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΜΑΣ

Ο σύντροφός μας Πάνος Μαχαιράς διώκεται γιατί εγκατέλειψε τις τάξεις του. Να πώς λιποτάκτησε. Μια μέρα, ενώ ήταν μαζί με άλλους στρατιώτες στη σκηνή του, στα στρατόπεδα της Ηπείρου, άκουσε θόρυβο από ομιλίες. Η μια φωνή τού ήταν γνωστή, έδωσε προσοχή. Ένας αξιωματικός απειλούσε να καταγγείλει τον υπεύθυνο των προμηθειών τροφίμων. Ο υπεύθυνος στην αρχή διαμαρτυρήθηκε. Τελικά οι απειλές και η διαμαρτυρία είχαν σαν αποτέλεσμα ότι ο αξιωματικός πήρε το μερίδιο κέρδους του από τις καταχρήσεις στην τροφοδοσία των στρατιωτών. Αυτό φυσικά εξόργισε τον Μαχαιρά. Την επομένη μέρα, κατά την διανομή του φαγητού πήρε ασυμπλήρωτη μερίδα και παρουσιάστηκε στον αξιωματικό.

- Κύριε, του λέει, νομίζετε ότι αυτή η μερίδα είναι αρκετή για έναν άντρα και κυρίως για έναν στρατιώτη που υποφέρει στον πόλεμο;

- Βεβαίως, απάντησε ο αξιωματικός απρόσεκτα. Και πριν προλάβει τη φράση του ο αξιωματικός είχε φάει στο πρόσωπο την μερίδα του συντρόφου, που εγκατέλειψε το στρατόπεδο.

Σήμερα διώκεται.

Και ακόμα μια ανταπόκριση:

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Οι στρατιώτες που οδηγήθηκαν στο στρατόπεδο μάχης έχουν εν μέρει αποδεκατιστεί. Οι άλλοι μετά από επτά μήνες που έχουν αντέξει τις κακουχίες και τις αρρώστιες κοιμούνται στο ύπαιθρο χωρίς κανένα σκέπασμα και πεθαίνουν λίγο-λίγο κάθε μέρα ανάλογα με την ηλικία τους. Γυρίζουν στα σπίτια τους σε άθλια κατάσταση. Μόλις φτάνουν πολλοί αρρωσταίνουν. Δεν περνάει μέρα χωρίς να πεθαίνει κι από ένας στις πόλεις, αλλά και στα πιο μικρά χωριά. Η σκληρότητα της κυβέρνησης, του κράτους, ενάντια στους στρατιώτες είναι τρομερή.

Όταν οι στρατιώτες ήταν ακόμα στα όπλα, οι άρρωστοι παρουσιάζονταν για να εισαχθούν σε στρατιωτικό νοσοκομείο. Αλλά συνέβαινε κάτι περίεργο. Οι άρρωστοι έμπαιναν την πρώτη μέρα από την μια πόρτα και την δεύτερη μέρα έβγαιναν από την άλλη, λες και είχαν θεραπευτεί.

Να τα καλά του πολέμου, να τα καλά της πατρίδας, αυτού του αχόρταγου τέρατος που συνεχώς καταβροχθίζει νέα θύματα. Πεθαίνουν πολλοί στρατιώτες κάθε μέρα. Κι αυτοί που καταφέρνουν να ξεφύγουν από τον θάνατο, θα είναι αδύναμοι και άρρωστοι για όλη τους τη ζωή. Οι στρατιώτες που θα παντρευτούν και όσοι παντρεύτηκαν πριν τον πόλεμο θα κάνουν παιδιά χλωμά, αδύνατα, καχεκτικά, φθισικά κ.λπ...

Αναδημοσιεύουμε, τέλος, ένα ακόμα άρθρο του Γιάννη Μαγκανάρα που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 35 (και τελευταίο) της *Επί τα Πρόσω* (8 Φεβρουαρίου 1898), στο οποίο σχολιάζει είδηση της εφημερίδας *Πελοπόννησος* την οποία και παραθέτει:

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Δυστυχής γέρων ρακένδυτος, πλέον των 70 ενιαυτών αριθμών, τρία εν όλω ταξείδια επί κάρρου έκαμε χθες από του Νοσοκομείου εις το αστυνομικόν κατάστημα και ανά την πόλιν. Ήτο ασθενής και τας τελευταίας του εμέτρα στιγμάς, έτρεμε δε εκ του δριμυτάτου ψύχους. Εκ του Νοσοκομείου εξεδιώχθη, δια τίνα λόγον άγνωστον και κατέφυγεν εις την αστυνομίαν. Αλλά η αστυνομία τι να τον κάμη; Τον απέστειλε πάλιν εις το Νοσοκομείον και εκεί μετά τόσας παρακλήσεις δεν τον εδέχοντο. Απέστρεφον τους οφθαλμούς πάντες οι εκείθεν διερχόμενοι ίνα μη τον

βλέπωσι έξωθεν εις το πεζοδρόμιον τρέμοντα και ψυχορραγούντα. Ίσως ήδη δεν θα ευρίσκεται εις την ζωήν, διότι μια γωνία εν τω Νοσοκομείω δεν ευρέθη να ριφή και αυτός.

“Πελοπόννησος” Πατρών, 2 Φεβρουαρίου 1898

Την εικόνα της αθλίας του γέροντος καταστάσεως, με ζωηρά χρώματα σας την ζωγραφίζει μια από τας αστικές εφημερίδας της πολεώς μας. Η αστική εφημερίς αναγράφει απλώς το γεγονός. Πόσον όμως δύναται ν’ αντλήσει φιλοσοφίαν επί του γεγονότος τούτου, το οποίον ήλθε κατόπιν του δοθέντος πλουτοκρατικού χορού να μας δώσει την αντίθεσιν μεταξύ του πλουσίου και του πτωχού, πόσας σκέψεις δύναται να αναπτύξη εν ταις στήλαις της αντί να συμπληρώση ταύτας δια ανουσίων δημοσιευμάτων;

Εις γέρων απέθανεν μέσω της Χριστιανικής μας Κοινωνίας και Πολιτείας εκεί επί του πεζοδρομίου πεταμένος σαν αρρωσιάρικο σκυλί. Και όμως οι αστοί και αι αστικά εφημερίδες θα εξακολουθώσι να μας λέγωσιν ότι “πάντες ζώμεν εν Ελλάδι καλά” ότι ημείς μωρολογούμε και δεν ξέρομεν τι λέγομεν. Όμως ως πείσμα της μελέτης μας επί της Κοινωνίας λέγομεν, ότι ο πλούσιος κλέπτει τον πτωχόν, ότι η Πολιτεία αστοργεί δια τα περισσότερα τέκνα της, τους πολίτας, τον λαό και ότι η τοιαύτη κατάστασις θα μας οδηγήσει εις μίαν Επανάστασιν. Εάν δε θελήσεις να τους αποδείξεις το μέγα χάος όπερ χωρίζει την Πλουτοκρατίαν από την Εργασίαν και την άκραν αντίθεσιν αυτών, σου λέγωσιν αποτόμως: –Τι λες βρε αδερφέ; Σιώπα! Δεν είναι έτσι που τα λες. Όλοι οι εργάτες εργάζονται και αμοιβονται καλώς! Αι και αν ήναι κανείς δυστυχής και ασθενής και δεν δύναται να συντηρηθή, δι’ αυτούς έχομεν κάμει τόσα φιλανθρωπικά καταστήματα. Έχομεν δι’ αυτούς Πτωχοκομείο και Νοσοκομείο. Εάν ανοίξεις το στόμα σου να τους φέρης αντίρρησιν επί των λεγομένων αυτών, εάν θελήσεις να τους είπης ότι τα νοσοκομεία και τα πτωχοκομεία είναι μόνον δι’ εκείνους οι οποίοι είναι φίλοι του κόμματος και ότι εις τον καθεαυτό πτωχό δεν ανοίγονται οι θύρες των, απέρχονται λέγοντες “Εγεννήθητε, φίλε μου, ν’ αντιλέγητε!”. Αλλά η σφενδόνη εξακολουθή περιστρεφομένη και κάποτε θα εκσφενδονίσει τον λίθον.

I. M. Μαγκανάρας

Προφανώς, μία από τις γνωριμίες του Γιάννη Μαγκανάρα ήταν και ο δημοσιογράφος της εφημερίδας Πελοπόννησος Γ. Παπαλεξανδρόπουλος, ο οποίος βρισκόταν κοντά στην αναρχική ομάδα της «Επί τα Πρόσω». Ο Γ. Παπαλεξανδρόπουλος, μάλλον με τη βοήθεια του Γ. Μαγκανάρα, κυκλοφόρησε την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 1897 (περίοδο κατά την οποία ο Μαγκανάρας δεν ήταν κρατούμενος) τη σατιρική εφημερίδα Ο Σατανάς και αργότερα το 1899 (όταν ο Μαγκανάρας δεν ήταν κρατούμενος και, προφανώς, πάλι με βοήθειά του) κυκλοφόρησε μια άλλη σατιρική εφημερίδα τη Μιμόζα.

Ο Νίκος Ε. Πολίτης στο «Χρονικό του Πατραϊκού Τύπου 1840-1940» (Πάτρα 1984), γράφει ότι ...

Ο “Σατανάς” έβγαινε τακτικά κάθε εβδομάδα το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 1897 (ίσως και αργότερα). Δύο τουλάχιστον φύλλα του κατασχέθηκαν. Οι άλλες εφημερίδες τον χαρακτήριζαν “ρυπαρόφυλλον”. Συντάκτης του “Σατανά”, ήταν ο δημοσιογράφος Γ. Παπαλεξανδρόπουλος, που εργαζόταν στην “Πελοπόννησο”. Για δημοσιεύματα του “Σατανά” μήνυσε τον Παπαλεξανδρόπουλο ο δημοσιογράφος Μιχ. Σακελλαρίου, και απείλησε να τον σκοτώσει ο ενοικιαστής φόρων Χαρ. Θεοχάρης.

Η Μιμόζα, σατιρική εφημερίδα, που εμφανίστηκε το 1899, ήταν συνέχεια του Σατανά, που είχε εκδώσει δύο χρόνια νωρίτερα ο Γ. Παπαλεξανδρόπουλος. Η εφημερίδα χαρακτήριζε «Μιμόζες», «Μιμόζους», «Μιμοζίνους» ή «Μιμοζικούς» τις γυναίκες και τους άνδρες που τηρούσαν τους κανόνες καλής συμπεριφοράς, ή ανήκαν στη λεγόμενη αριστοκρατία. Αυτή ήταν και ο μόνιμος στόχος του σαρκασμού της Μιμόζας. Με τίτλο Οι κυανόαιμοι γράφει:

Φλεβοτομείται γενικώς ο κόσμος εις τας Πάτρας

Κι ενέσεις όλοι κάνουνε με κυανούν λουλάκι

Και δι’ αυτό πλημμύρησαν από αριστοκράτας

Και δεν ευρίσκει πουθενά κανείς μικρόν κοσμάκη.

Θέλοντας να καυτηριάσει τη διάδοση των επιτηδευμένων τρόπων και τη μανία επιδείξεως πραγματικών ή φανταστικών τίτλων ευγενούς καταγωγής, ο συντάκτης της εφημερίδας αποκαλεί την Πάτρα «Μιμοζόπολη» και την υμνεί με τους στίχους:

Χαίρε πόλις των Πατρών, όπου Μιμόζους έχεις

Χαίρε τόπε τοκογλύφων που τα βάσανα αντέχεις.

Χαίρε που εκοσμήθης μεγάλως

Χαίρε που υπερυψώθης εξάλλως.

Χαίρε που σε κοσμούν Μιμόζοι.

Χαίρε που σε υψούν Μασσώνοι.

Χαίρε ω πόλις παράδοξε.

Επίσης, ο Γ. Παπαλεξανδρόπουλος φαίνεται ότι είχε κηρύξει πόλεμο κατά της αστυνομίας και, συγκεκριμένα, κατά του αστυνομικού διευθυντή Πάτρας, Στυμφαλιάδη.

Ο Γιάννης Μαγκανάρας εγκαταστάθηκε στην Αθήνα μετά τον Μάιο του 1899. Δεν γνωρίζουμε την ακριβή του δράση στην πρωτεύουσα και το μόνο επιβεβαιωμένο είναι η συμμετοχή του στον Αναρχικό Εργατικό Σύνδεσμο Αθήνας. Πριν εγκαταλείψει την Πάτρα φέρεται ότι εξέδωσε το περιοδικό *Αναρχική Βιβλιοθήκη*. Ωστόσο, τέτοιο περιοδικό δεν έχει βρεθεί πουθενά.

Ο Κορδάτος γράφει ότι κυκλοφόρησε ένα έντυπο -τον τίτλο του οποίου δεν αναφέρει-, όπου δημοσίευε τους λόγους των βουλευτών του κόμματος του Δηλιγιάννη, αλλά η πληροφορία αυτή δεν επιβεβαιώνεται από πουθενά. Το πιθανότερο είναι ότι ο Κορδάτος μπερδεύτηκε από το γεγονός ότι ένας πρώτος εξάδελφός του, ο Ιωάννης Μαγκανάρας του Θεοδώρου, υπήρξε υποψήφιος του κόμματος του Δηλιγιάννη στην Καλαμάτα, στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ο Γιάννης Μαγκανάρας άρχισε προφανώς να γράφει, μάλλον προς βιοπορισμό. Στην *Μικρά Εφημερίδα* του Μεσολογγίου, τεύχος 2, Αύγουστος 1901, διαβάζουμε το παρακάτω:

ΣΤΗΝ ΤΑΒΕΡΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΥΠΟ ΙΩΑΝ. ΜΙΛΤ. ΜΑΓΚΑΝΑΡΑ

Ο κ. Ιωάννης Μιλ. Μαγκανάρας ο γνωστός διευθυντής και συντάκτης της αναρχικής εφημερίδος "Επί τα Πρόσω" αγγέλλει την έκδοσιν νέου μυθιστορήματος υπό τον τίτλον "Στην Ταβέρνα".

Το βιβλίον τούτο, όπερ δεν εγγράφη ασκόπως, αλλ' επί ολοκλήρου νέου επιστημονικού συστήματος, και εις το οποίον τα ζητήματα εξετάζονται υπό νέον πρίσμα λογικής, δια μεν τους αναγινώσκοντας ένα βιβλίον, όπως εύρουσιν εις τας σελίδας του ιδέας εξαγομένας εκ των πραγμάτων, γνώμας ορθάς, αληθείας ζωντανάς, όπως μάθωσι τι περισσότερον των όσων γνωρίζουν και πλουτίσωσι τον εγκέφαλόν των και διδαχθώσι, τους ενδιαφέρει και πρέπει ν' αναγνωσθή, να μελετηθή παρ' αυτών.

Δια δε τους λοιπούς: τους διαβάζοντας όπως περνά η ώρα, χάριν τέρψεως και γούστου, τους αρεσκομένους να ευρίσκουν εις το βιβλίον δούκας, μαρκησίους και ιππότεας, το αγγελλόμενον μυθιστόρημα, αν και απλούστατον εν τη πλοκή του, δεν τοις είνε αδιάφορον, διότι θα εύρωσιν εις τας σελίδας του τους ιππότεας της ταβέρνας.

Τιμάται επί κοινού χάρτου δρ. 1.00

“
στυλπνού δρ. 1,50

Συνδρομηταί εγγράφονται παρ’ ημίν.

Μάλλον, με τη διάλυση του Αναρχικού Εργατικού Συνδέσμου Αθήνας και των άλλων αναρχικών ή ελευθεριακών ομάδων, προφανώς απογοητεύτηκε και αποτραβήχτηκε στη γενέτειρά του Κόρινθο.

Κατά τα τέλη του 1903 με αρχές του 1904, ο Γιάννης Μαγκανάρας, με το ψευδώνυμο Γιάννης Μάγκας - συνεχίζοντας μάλλον να είναι απογοητευμένος από τη διάλυση των αναρχικών ομάδων αλλά και για εντελώς βιοποριστικούς λόγους- κυκλοφόρησε στην Αθήνα το εικονογραφημένο περιοδικό *Το Κόρτε*, το οποίο δημοσίευε σατιρικά κείμενα, αλλά και αισθηματικής υφής, «ελαφρά» αναγνώσματα, όπου καυτηριάζονταν καθημερινά τα κακώς κείμενα της εποχής μέσα από το αστέιο και τη σάτιρα. Το περιοδικό αυτοπαρουσιάζεται και ενημερώνει ότι

...έχομεν την πεποίθησιν ότι εξυπηρετούμεν εκδίδοντες το “Κόρτε” την Κοινωνίαν, διότι αποκαλύπτοντες τα γανγραινώδη μέρη αυτής και καυτηριάζοντες αυτά πράττομεν έργον ωφέλιμον, γράφοντες δε τερπνά και νόστιμα καλαμπούρια εξυπνούμεν τον νουν του ελληνικού λαού και καθιστώμεν τον λαόν εύθυμον και γελαστόν...

Το περιοδικό αυτό ο Κορδάτος το χαρακτήρισε «εκβιαστικό», αλλά από όσα τεύχη του περιοδικού έχουν περιέλθει στα χέρια μας δεν αποδεικνύεται κάτι τέτοιο.

Επιπλέον, στο τεύχος 13 (10 Ιουνίου 1904) της εφημερίδας *Κόρτε*, μαθαίνουμε ότι κάποια στιγμή στα τέλη του 1902, ο Ιωάννης Μ. Μαγκανάρας περιόδευε στην Κυπριασία προς χάρη της διάδοσης της πολιτικής εφημερίδας *Ο Φίλος του Λαού*. Ο Κορδάτος γράφει και άλλα πράγματα τα οποία δεν ίσχυαν, όπως ότι ο Μαγκανάρας ήταν αμόρφωτος και ότι περιφρονήθηκε λίγα χρόνια αργότερα από τους πρώην συντρόφους του.

Με την έκδοση του *Κόρτε*, υπήρξε έντονος πόλεμος μεταξύ του Μαγκανάρα και κάποιου άλλου δημοσιογράφου με το ψευδώνυμο «Πετεινός», εκδότη ενός άλλου σατιρικού περιοδικού, του *Φλερτ*. Αυτός είχε καλέσει τον Μαγκανάρα από την Κόρινθο να αναλάβει την αρχισυνταξία του περιοδικού, κάτι που έγινε όταν το *Φλερτ* κυκλοφόρησε στις 30 Οκτωβρίου 1903. Στην αρχή της έκδοσης και μετά από μήνυση για κάποιο άρθρο του περιοδικού, ο Πετεινός καταδικάστηκε και έπρεπε να εκτίσει 35 μέρες φυλάκισης. Ο Μαγκανάρας συνέχισε ως αρχισυντάκτης του περιοδικού μέχρι και το φύλλο 19, 4 Μαρτίου 1904, οπότε και αποχώρησε. Στο φύλλο 20, 11 Μαρτίου 1904, δημοσιεύτηκε, μάλιστα, ανακοίνωση για την αποχώρησή του. Με την αποχώρησή του, ο Μαγκανάρας άρχισε να εκδίδει το *Κόρτε* μαζί με άλλους συντάκτες οι οποίοι, σύμφωνα με τον ίδιο, έφυγαν μαζί του από το *Φλερτ*. Φαίνεται ότι ο Πετεινός δεν συγχώρησε ούτε την αποχώρηση αυτή ούτε και τον ανταγωνισμό και μέσα από τις σελίδες του *Φλερτ* άρχισε να δημοσιεύει λίβελους εναντίον του, ότι την εποχή που βρισκόταν στην Πάτρα ήταν εκβιαστής και δολοφόνος και άλλα παρόμοια, θέλοντας προφανώς να τον συσχετίσει με την ενέργεια του Δ. Μάτσαλη, καλύπτοντας το γεγονός ότι ο μόνος λόγος που το κάνει αυτό είναι ο ξεκάθαρος ανταγωνισμός του με το *Κόρτε*. Να ένας από τους λίβελους:

ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΝ ΤΟΥ “ΚΟΡΤΕ” Κ. Ι. ΜΑΓΚΑΝΑΡΑΝ

-Βρωμερέ, νομίζεις ότι κανείς εξ ημών σε λογαριάζει αν ζης ή πεθαίνεις; Λογαριάζει κανείς τας ύβρεις σου και τας καταγγελίας σου; Άιντε να χαθής παληάνθρωπε. Αρνείσαι βρε τιποτένιε, ότι τρία ολόκληρα χρόνια έζησες εις τας διαφόρους φυλακάς του Κράτους, κατηγορηθείς δια διαφόρους βρωμεράς πράξεις; Αρνείσαι ότι συνελήφθης και επί 8 μήνας έμεινες προφυλακισμένος ως ενεχόμενος εις την εν Πάτραις προ θετίας διαπραχθείσαν δολοφονίαν του μεγαλεμπόρου Φραγκοπούλου;

Αρνείσαι ότι εξέδιδες εν Πάτραις την πορνογραφικήν εφημερίδα ο “Σατανάς” δι’ ης εξεβίαζες τις διάφορες πλύστρες ως ο ίδιος τοσάκις μας ωμολόγησες; Αρνείσαι ότι κατόπιν εξέδιδες την αναρχικήν εφημερίδα “Επί τα Πρόσω” και δι’ αυτής εξεβίαζες τόσας και τόσας οικογενείας των Πατρών, απειλών δημοσιεύσεις των μυστικών διαφόρων οικογενειών; Μη δεν εκυλίσθης τοσάκις μέχρι κρεββατώματος δια τούτο γαιΐδουράνθρωπε; Μα κακομοίρη και αν τα αρνηθής συ αυτά νομίζεις πως δεν έχωμεν ημείς στρατιάν μαρτύρων δια να τα αποδείξωμεν; Μήπως η Εισαγγελία δεν σε γνωρίζει με το νι και με το σίγμα;

Και το νεανικόν σου παρελθόν, περί ου τόσαι αστυνομικάί μαρτυρίαί υπάρχουν, που το αφήνεις αχρείε; Ελεεινέ δυστυχισμένε, δεν θέλει ο διευθυντής του “Φλερτ”, δεν καταδέχεται, άλλως προ πολλού θα είχες και πάλιν επιστρέψει εις το Παλαμήδι οπόθεν προ ετών, -θυμάσαι;- απέδρας.

Δεν φταις όμως συ αρχείε, αφού ευρήκες, συ κολοπετισωμένος κατεργάρης, ένα νέον αγαθόν και άκακον, τον Πετεινόν του “Φλερτ” δηλαδή, όστις σε εύρε στους δρόμους και σε έντυσε και σε περιέθαλψε.

Άιντε να χαθής βρωμερέ, αχάριστε. Άιντε να χαθής, γιατί κατέστης πλέον αηδία, και ξεραστική μάστιξ της κοινωνίας.

Ο ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ ΤΟΥ “ΦΛΕΡΤ”

(Φλερτ, Αρ. 35, Κυριακή 4 Ιουλίου 1904).

Η όλη υπόθεση μάλλον κατέληξε σε βάρος του Μαγκανάρα, γιατί συνελήφθη, προφυλακίστηκε και καταδικάστηκε σε ποινή τρίμηνης φυλάκισης για πρόκληση κατά των ηθών, επειδή, συν τοις άλλοις, μάλλον κάποια από τα περιεχόμενα του *Κόρτε* θεωρήθηκαν «προκλητικά» από τις αρχές. Αυτό ξεσήκωσε, όχι μόνο το σύνολο σχεδόν των αναγνωστών του *Κόρτε*, αλλά και παλαιούς συντρόφους και φίλους του Μαγκανάρα από την Πάτρα και αλλού. Στη δε Πάτρα και στις γύρω περιοχές σχεδόν 1.000 άτομα υπέγραψαν κείμενο με αίτημα τη μη καταδίκη του, που το έστειλαν στον εισαγγελέα, κάτι που αποδεικνύει ότι ο Μαγκανάρας, από την εποχή της *Επί τα Πρόσω*, είχε αποκτήσει ισχυρές προσβάσεις στην πατραϊκή κοινωνία και ακόμα και αν δεν κυκλοφορούσε τώρα ένα καθαρά αναρχικό περιοδικό, ήταν ικανός να κινητοποιήσει κόσμο για οποιαδήποτε υπόθεση.

Στο τεύχος 17, λοιπόν, του *Πεταχτού Κόρτε* (όπως το είχε μετονομάσει τότε ο Μαγκανάρας), με ημερομηνία έκδοσης 8 Ιουλίου 1904, στη σελίδα 7, δημοσιεύεται η ακόλουθη επιστολή προς το αντίζηλο *Φλερτ*:

Βρωμερόφυλλον:

Όσας ύβρεις και αν εξεμάνης εναντίον του κ. Ιωάννου Μ. Μαγκανάρα, όσας συκοφαντίας και αν επισωρεύσης εναντίον αυτού, όσα ψεύδη και αν δημιουργήσης ούτος ίσταται εν τη συνειδήσει και τη καρδιά του Πατραϊκού Λαού τόσον υψηλά, ώστε να μη δύνανται καν να τον εγγύσωσιν αυτάί.

Ποιος υπήρξε και είναι ο κ. Ι. Μ. Μαγκανάρας το γνωρίζομεν όλοι οι Πατρινοί, οι οποίοι πάντοτε τον αγάπησαν και τον αγαπώσιν και θα τον αγαπώσιν. Πολλάκις εδόθη υμίν τοις Πατρινοίς περίστασις να εκπληρώσωμεν τας προς τον κ. Μαγκανάραν συμπαθείας μας και την αγάπην μας..... ήδη, επί τη διαδόσει ότι το παρόν σου φύλλον τον συκοφαντεί και τον υβρίζει άπαντες οι Πατρινοί τόσον αγανάκτησαν, ώστε εν μια αποφάσει συνέταξαν και υπογράφωσιν αναφοράν προς τον εν Αθήναις Εισαγγελέα των Πρωτοδικών κ. Μπενή-Ψάλτην, ζητούντες την ταχείαν ενέργειαν των δεόντων επί της επιδοθείσης αυτώ υπό του κ Ιω. Μ. Μαγκανάρα, διευθυντού και ιδιοκτήτη του περιοδικού φύλλου “Κόρτε”, μηνύσεως επί εξυβρίσει και συκοφαντία κατά του εκδότη και υπεύθυνου συντάκτου σου κ. Γ. Πετρούτσου.

Η περί ου ο λόγος αναφορά έχει υπογραφεί μέχρι τούδε παρά χιλίων περίπου πολιτών.

Εάν τα γραφόμενά σου είνε αληθή θα το ίδωμεν κατά την δίκην του υπευθύνου συντάκτου και εκδότη σου, ότε είμεθα περίεργοι να ίδωμεν πώς αυτός θα αποδείξη, αφού ο αγαπητός κ. Ι. Μ. Μαγκανάρας είχε την ορθήν σκέψιν να τον καταγγείλει όχι μόνον επί εξυβρίσει αλλά και επί συκοφαντία, δια να δυνηθή να αποδείξη μαζί με όλην την σωρεία των μαρτύρων που αναφέρει.

Ταύτα επί του παρόντος.

Κωνστ. Κωστόπουλος, πιλοποιοός

Χρήστος Κουλουμπής, έμπορος

Κ. Σταυρόπουλος, πρώην διδάσκαλος

Πάτραι τη 5^η Ιουλίου 1904.

Να σημειωθεί ότι, από τους υπογράφοντες ο Χ. Κουλουμπής ήταν ανάμεσα σε αυτούς που υπέγραψαν την έκθεση του Αναρχικού Εργατικού Ομίλου Αθήνας προς το Διεθνές Αναρχικό Συνέδριο του 1900. Ο δε Κ. Σταυρόπουλος ήταν από τους γνωστούς αναρχικούς της Πάτρας τη δεκαετία του 1890, το όνομα του οποίου μαζί με αυτό του Κ. Κωστόπουλου ήταν ανάμεσα στα ονόματα των δέκα αναρχικών που έστειλαν αντιεκλογική επιστολή στην αναρχική εφημερίδα *Νέον Φως* στις 31 Ιανουαρίου 1899.

Για το ίδιο θέμα, στο *Φλερτ* στάλθηκε η ακόλουθη επιστολή:

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΕΤΕΙΝΟΝ

Αξιότιμε κ. Εκδότη του “Φλερτ”

Η εν τω φύλλω σας δημοσιευθείσα απάντησις εις την επιστολήν μου μ’ έκαμε να θαυμάσω την τόλμην σου, ω αθών και άκακον παιδίον!

Εθαύμασα την τόλμην σου, διότι συ ο γνωρίσας τον κ. Ιωάννην Μ. Μαγκανάραν ή Γιάννην Μάγκαν, όπως και εγώ, συ ο οποίος τον αποκαλείς πάντοτε “φίλων άριστο”, συ ο οποίος τον εκάλεις εκ Κορίνθου ν’ αναλάβη την Διεύθυνσιν του φύλλου σου “Φλερτ” ως μαρτυρούσιν τα εις χείρας του τηλεγραφήματά σου, συ όστις πάντοτε όπου ίστασο και ευρίσκεσο τον απεκάλεις αδελφόν και τον επαινούσες ως ένα των καλλιτέρων ποιητών μας, ήδη τον υβρίζεις με τα χειρότερα επίθετα... Διατί; Διότι αποσυρθείς της Διευθύνσεως του “Φλερτ” εξέδωκεν ιδικήν του εφημερίδα και απεκαλύφθης ότι συ μεν δεν ήσο ή εν τεράστιον μηδέν, αυτός δε το παν εν τω φύλλω σου· ω αθών και άκακον παιδίον!

Ποιος είναι ο Γιάννης Μάγκας όλοι τον γνωρίζομεν, ως και ποίος είσαι συ, και εκείνοι οι οποίοι δεν σε γνωρίζουσιν εκ των ύβρεως και της γλώσσης ην μετεχειρίσθης εν τοις κατ’ αυτού λιβέλλους σου, τοις δημοσιευθείσοις εν τω φύλλω σου σε εγνώρισαν, ω αθών και άκακον παιδίον!

Θα ήτο ατυχές εάν ομοίαζες τον Μάγκαν έστω και κατά εν χιλιοστόν. Θα ήτο ευτυχές εάν είχες όσους ο Μάγκας ειλικρινείς φίλους έχει. Θα ήτο ευτυχές εάν τε ηγάπων οι φίλοι σου, όπως αγαπώμεν ημείς οι φίλοι του τον Μάγκαν, οι οποίοι θεωρούμεν εαυτούς ευτυχείς διότι έχομεν ένα τοιούτον φίλον ως ο Μάγκας, ο ειλικρινέστατος, ο αγαπητότατος, ο παμφίλατος, είναι.

Ο κόσμος δεν χρειάζεται και πολύ δια να εννοήση ποίος είσαι. Βλέπει ότι υβρίζεις και συκοφαντείς κρυπτόμενος όπισθεν ψευδωνύμου. Αυτό αρκεί εις τον κόσμον, εις όσους δεν σε γνωρίζουν ω άκακον και αθών παιδίον!

Ταύτα επί του παρόντος, κύριε Πετεινέ.

Εν Πειραιεί 5 Ιουλίου 1904

Ιωάννης Παυλίδης.

Τις ίδιες ημέρες, αρκετοί ήταν αυτοί που εξέφρασαν, επίσης, την αλληλεγγύη και συμπάθειά τους προς τον Γιάννη Μαγκανάρα, με επιστολές στο *Κόρτε*, το *Φλερτ* και τον ίδιο στις φυλακές όπου ήταν προφυλακισμένος.

Στο τεύχος 23 του *Κόρτε* (19 Αυγούστου 1904), δημοσιεύτηκε μια ακόμη επιστολή από τους παλιούς συντρόφους και φίλους του Μαγκανάρα από την Πάτρα:

ΕΠΙ ΤΗ ΦΥΛΑΚΙΣΕΙ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΓΚΑ

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΝΩΝ

Υπέρ του διευθυντού του “Κόρτε” προς τον κ. Μπενή Ψάλτην

Η καθημερινή συνάδελφος “Αστραπή” την 6^{ην} τρ. μηνός εδημοσίευσε την ακόλουθον είδησιν:

Αναφορά Πατρινών: -Απεστάλη εκ Πατρών χθες αναφορά προς τον Εισαγγελέα των ενταύθα Πλημμελειοδικών κ. Μπενή Ψάλτην φέρουσα τας υπογραφάς των ευυποληπτοτέρων κατοίκων της πόλεως ταύτης, δια της οποίας διαμαρτύρονται δια τα εν τω “Φλερτ” κατά του κ. Ι. Μ. Μαγκανάρα γραφέντα, ότι ούτος υπήρξεν κατά την εν Πάτραις μακροχρόνιον διαμονήν του εκβιαστής και δολοφόνος (!!!), βεβαιούσι δε τον κ. Εισαγγελέα ότι τα γραφέντα υπό του κ. Πετρούτσου είνε απολύτως ψευδή και ότι η κοινωνία των Πατρών αγαπά και εκτιμά τον κ. Μαγκανάραν, ζητούσιν δε προσέτι όπως τιμωρηθή ο εκδότης του “Φλερτ” προς παραδειγματισμόν, ίνα μη διασύρεται του λοιπού υπό του τυχόντος η τιμή και η υπόληψις εντίμων πολιτών.

Η αναφορά αυτή των Πατρινών έχει ως εξής:

ΑΙΤΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΚΑΤΩΘΙ ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Προς τον Εισαγγελέα των εν Αθήναις Πρωτοδικών κ. Μπενή Ψάλτην

Πάτριαι τη 15 Ιουλίου 1904

Κύριε Εισαγγελεύ!

Εις τα υπ’ αριθ. 34 και 35 φύλλα του περιοδικού φύλλου “Φλερτ” είδομεν μετ’ απορίας να δημοσιευθή λίβελλος κατά του διευθυντού και ιδιοκτήτου του περιοδικού φύλλου “Κόρτε” κ. Ιωάννου Μ Μαγκανάρα, δι’ ου ούτος υβρίζεται ότι κατά την εν τη πόλει μας πολυχρόνιον διαμονήν του υπήρξεν εκβιαστής και δολοφόνος!!

Επειδή ταύτα, κύριε Εισαγγελεύ, είνε απολύτως ψευδή

Επειδή η κοινωνία των Πατρών αγαπά και εκτιμά τον κ. Ιω. Μ. Μαγκανάραν

Επειδή παρά του κ. Μαγκανάρα, ως επληροφορήθημεν, επεδόθη εναντίον του λιβελλογράφου και αρθρογράφου του “Φλερτ” μήνυσις επί εξυβρίσει και συκοφαντία.

Δια ταύτα

Κύριε Εισαγγελεύ!

Παρακαλούμεν υμάς, μετά του προσήκοντος σεβασμού, όπως ενεργηθώσιν επί της επιδοθείσης μηνύσεως τα δέοντα και τιμωρηθή κατά τον Νόμον ο υπό του κ. Μαγκανάρα μηνυθείς υπεύθυνος συντάκτης και εκδότης του “Φλερτ”.

Ευπειθέστατοι

Έπονται αι υπογραφαί.

Ο Πετεινός, όμως, φαίνεται ότι συνέχισε τον πόλεμο.

Επανερχόμενοι στην καταδίκη του Μαγκανάρα, να σημειώσουμε ότι συνελήφθη και προφυλακίστηκε τον Ιούνιο του 1904. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου εκδόθηκε βούλευμα παραπομπής του σε δίκη στο Πλημμελειοδικείο. Η δίκη έγινε, μάλλον, στις 9 Σεπτεμβρίου και καταδικάστηκε σε τρίμηνη φυλάκιση και στέρηση των δικαιωμάτων του στο Κόρτε. Στο διάστημα της απουσίας του τη διεύθυνση του περιοδικού είχε αναλάβει κάποιος (ή κάποια) με το όνομα «Λόλα δε Κοντράλ». Αποφυλακίστηκε κατά τον Νοέμβριο του 1904 και τον Δεκέμβριο ανέλαβε εκ νέου την διεύθυνση του Κόρτε. Διαβάζουμε στο τεύχος 36 (25 Νοεμβρίου 1904), στη σελίδα 6:

Ο κ. ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΑΣ - Μετά δύο εβδομάδας ο αγαπητός εις όλους Γιάννης Μάγκας επανακτά τα επί του “Κόρτε” δικαιώματά του, τα οποία μια καταδικαστική απόφασις του εστέρησεν προ δύο και ημίσεος ακριβώς μηνών. Ο Γιάννης Μάγκας έρχεται και αύθις να ρίψη νέαν ζώην, νέον σφρίγος, νέον αίμα εις το “Κόρτε” δια των ωραίων δημοσιευμάτων ιδίως δε δια των ωραίων εκτενών του ποιημάτων, τα οποία τόσον πολύ ήρεσκον εις τους

φίλους της Ελαφράς Φιλολογίας. “Η Πυρκαϊά”, “Η Τρόμπα”, “Το Γουδί το Γουδοχέρι” είνε πρωτότυπα ποιήματά του, τα οποία θα ηλεκτρίσουν, θα σκανδαλίσουν, θα τρελλάνουν, θα συναρπάσουν κυριολεκτικώς τους αναγνώστας του “Κόρτε”. Το “Κόρτε” με την νέαν ψυχήν, με το διαμονισμένο πνεύμα του Γιάννη Μάγκα, θα καταστή σωστόν εντύφημα, αληθής απόλαυσις τώρα με το τσουχτερό κρύο και τας επανειλημμένας βροχάς.

Ο Μαγκανάρας από κάποιο σημείο και έπειτα φέρεται ότι διηύθυνε το περιοδικό από την Κόρινθο όπου είχε εγκατασταθεί εκ νέου και άρρωστος, κάτι που δημοσιεύεται στο τεύχος 161 του περιοδικού (7 Αυγούστου 1906), αλλά συνεχίζει να στέλνει ποιήματα, διηγήματα, σχόλια, μεταφράσεις και άλλα. Μεταξύ των μεταφράσεών του (αναφέρεται στο ίδιο τεύχος) περιλαμβάνεται και το έργο του Θεόκριτου «Ειδύλλια» που «εξεδόθησαν επί στιλπνού χάρτου, με εκτύπωσιν καλλιτεχνικήν, κατά πιστήν έμμετρον εκ του αρχαίου κειμένου μετάφρασιν».

****Το Τέταρτο Κεφάλαιο με τίτλο “Ο Γιάννης Μαγκανάρας” του βιβλίου “Ο Ήλιος της Αναρχίας ανέτειλε - Για μια ιστορία του αναρχικού κινήματος στον ‘ελλαδικό’ χώρο”, εκδόσεις Κουρσάλ, Ιούνης 2017.***

[κοινωνικοί αγώνες](#) [αναρχική ιστορία](#) [αναρχικό κίνημα](#) [αναρχική θεωρία](#) [αναρχισμός](#) [Πάτρα](#)